Cafeneaua literarã

9/128
Septembrie 2013
Anul XI
3,92 lei

Costel BUTOI

In Memoriam Petru Ursache

Miercuri, 7 august 2013, a încetat din viaţă Petru Ursache, etnolog, estetician şi istoric literar, membru al Uniunii Scriitorilor din România – Filiala Iaşi.

Petru Ursache s-a născut la 15 mai 1931, în comuna Popeşti, judeţul Iaşi. A absolvit Liceul Naţional Iaşi în 1951, apoi Facultatea de Filologie a Universităţii „Al. I. Cuza" (1952 – 1956), fiind licenţiat în limba şi literatura română. În 1971 obţine titlul de doctor în Filologie. A profesat ca bibliotecar la Biblioteca judeteană „Gh. Asachi" (1956 – 1958), preparator – asistent (1958 – 1960), lector (1960 – 1977), conferenţiar (1977 – 1992), profesor (1992 – 2001) la Catedra de Literatură română şi la Catedra de Literatură comparată.

Petru Ursache a debutat în revista „Scrisul bănăţean" (1958). Dintre volumele publicate amintim: *„Şezătoarea" în contextul folcloristicii* (1972), *Poetică folclorică* (1976), *Prolegomene la o estetică a folclorului* (1986), *Eseuri etnologice* (1986), *Titu Maiorescu. Esteticianul* (1987), *Camera Sambô. Introducere în opera lui Mircea Eliade* (1993), *Etnoestetica* (1998), *Mic tratat de estetică teologică* (1999), *Cazul Mărie. Sau despre frumos în folclor (2001), Sadovenizînd, sadovenizînd. Studiu estetic şi stilistic* (2005), *Înamoraţi întru moarte. ErosPoesis la Cezar Ivănescu* (2006), *Antropologia, o ştiinţă neocolonială* (2006), *Etnosofia* (2006), *Camera Sambô. Introducere în opera lui Mircea Eliade*, ediţia a doua, revăzută şi dezvoltată (2008), *Mic tratat de estetică teologică*, ediţia a doua (2009), *Omul din Calidor* (2012), *Mioriţa - dosar mitologic al unei Capodopere* (2013).

A publicat numeroase articole, studii şi eseuri în periodicele principale din Iaşi, „Convorbiri Literare" fiind una dintre revistele de suflet ale acestuia. Petru Ursache s-a îngrijit de apariţia a peste douăzeci de antologii şi ediţii critice, unele în colaborare cu Magda Ursache.

Pentru activitatea sa, a fost recompensat cu Premiul *Profesor Emeritus* al Universităţii „Al.I. Cuza" (2001), Premiul de Excelenţă al Uniunii Scriitorilor, Filiala Iaşi (2001, 2006), Premiul *opera omnia* acordat de Revista „Convorbiri literare", Premiul *opera omnia* acordat de Biblioteca „Vasile Voiculescu", Buzău, 2001.

Prin dispariţia lui Petru Ursache, Uniunea Scriitorilor din România pierde un creator important, iar cultura română un specialist de marcă. (**C.L.**)

In memoriam Costel Butoi

Expoziţia comemorativă de la sfârşitul lunii iulie, deschisă la Galeria *Metopa* din Piteşti, la 40 de zile de la trecerea într-un alt registru existenţial a pictorului Costel Butoi, a reuşit că concentreze, cu maximum de intensitate, ochii şi mintea privitorului, aşa cum se întâmpla, de altfel, şi în timpul vieţii artistului.

Costel Butoi s-a stins la vârsta de 59 de ani. Mărturisise, în repetate rânduri, că nu-şi mai doreşte să trăiască. Bolile pe care le ducea fără să crâcnească pe picioare n-au mai vrut să aştepte. Nici perspectiva nu mai avea aripi şi nici pospai de strălucire. Costel Butoi se căznea să respire într-o lume de nerespirat.

Sunt un soldat, nu-mi părăsesc postul decât la voinţa lui Dumnezeu, Cel care, în lipsa mea, se va simţi un pic mai singur, mai trist şi mai puţin liber – se răsfăţa el, mai în glumă, mai în serios, atunci când accepta, extrem de greu, să stea de vorbă cu ceilalţi artişti. Trăia absurd de modest, dintr-o pensie încropită de cinci milioane de lei vechi şi din ceea ce reuşea să vândă. Cvasinecunoscut în Argeş – trăia în Piteşti de un deceniu şi jumătate – Costel Butoi fusese remarcat în oraşele mari ale ţării. Stabilit o vreme la Rădăuţi, i-a devenit prieten lui Matei Vişniec. Acesta i-a cântărit opera, care se pare că numără acum în jur de o mie de lucrări, şi l-a recomandat criticii din Bucureşti. Aşa a ajuns artistul discret, necomunicativ, de neurnit din tăcerile lui sumbre şi grave, născut într-un sat din Dolj şi şcolit la Cluj, să deschidă larg ochii mărimilor între-ale plasticii româneşti.

N-a fost un creator comod. Temele lui violentează şi cromatic, şi ca substanţă de gândire. A fost preocupat dintotdeauna de culoarul de trecere dinspre conştient către subconştient şi inconştient, de personajele care-l populează, de proiecţiile eului în spaţiile acestea intermediare, proiecţii diforme, discordante, contururi ale unei realităţi organizate după alte criterii. Păcatul şi improbabila iertare, avortonii suspendaţi într-un aer rău, şamanii plasaţi în marginea mirajului şi la capătul transformării ireversibile a sinelui, în ultimii ani extratereştrii care privesc fără să întrebe şi care dau o anumită profunzime viziunii artistului, lirismul tensionat, naraţiunea supraetajată – toate acestea fac din Costel Butoi receptaculul unor izvodiri de natură să răstoarne ordinea individului ocrotit de civilizaţie şi să-l panicheze până la disperare.

Nu trebuie omis faptul că pictorul s-a aplecat şi asupra învelişurilor exterioare, inteligibile, accesibile simţului comun. Naturile statice, străzile şi clădirile Piteştiului de altădată, realizate după fotografii din epocă, Parisul în care a trăit doi ani, Veneţia cu farmecul ei aproape bolnav întregesc imaginea artistului comparat, pe rând şi din perspective diferite, cu Gauguin, Bruegel, Balthus, Otto Dix, Goya.

Dumnezeu să-i odihnească *aici* ţărâna şi să-i neliniştească *dincolo* spiritul!

Denisa POPESCU

Angela MARINESCU: „Temeiul postmodernismului este revolta. Noi am preluat teoria, mimetic, fără motivare personală”

- Doamnă Angela Marinescu, în prefaţa la volumul *Skanderbeg* (Ed. Vinea, 1998) spuneţi că „Arta este spaţiul mistic prin excelenţă”, disociind între mistic şi religios. Aflat la polul opus, Mircea Cărtărescu afirmă că poezia contemporană este o poezie sincronizată cu poezia postmodernistă americană. Este poezia noastră o poezie sincronizată, pur şi simplu? Este sincronizarea o soluţie pentru poetul român?

- Orice sincronizare este bună dacă devine eficientă şi dacă poetul în cauză o simte ca fiindu-i necesară. Nu putem trăi în afara poeziei lumii. Dar dacă noi citim teorie despre postmodernism, asta nu înseamnă că devenim, imediat, postmoderni.

Începuturile poeziei postmoderne sunt în America anilor ‘60, când la Los Angeles a avut loc prima revoltă a negrilor, cărora li se construise un oraş separat, în care au fost băgaţi cu forţa. A fost un fel de utopie. Ei s-au revoltat şi au distrus tot, pentru că nu au acceptat această „democratizare” forţată. Lyotard spunea că „postmodernismul este o modernitate în stare născândă”. Eu consider postmodernismul un fel de democratizare totală, o evoluţie a gândirii care vine din interior şi se face prin educaţie şi asumarea unor valori la nivel personal. Mircea Cărtărescu avea toate datele teoretice despre postmodernism, pentru că era un student bun, informat, era tânăr şi cunoştea limba engleză. Însă asta e *altceva.* În America de Nord, la baza postmodernismului a stat revolta. Temeiul postmodernismului este revolta. Noi am preluat teoria, mimetic, fără motivare personală.

„Nu poţi antologa 80 de poeţi români. Pe majoritatea trebuie să-i consideri veleitari”

- Înţeleg că postmodernismul nostru este mai mult „teoretic”, artificial, lipsit de nerv. Dar multe glasuri optzeciste spun că salvarea noastră ca poeţi stă în practicarea poeticii postmoderniste. Antologiile de poezie care apar acum la noi sunt chiar antologii „de poezie postmodernistă”. De pildă, Dumitru Chioaru a alcătuit în anul 2011 *Noua poezie nouă*, o „antologie de poezie postmodernistă”, care cuprinde 80 de poeţi, în marea lor majoritate optzecişti postmodernizaţi de bună voie sau numai de Chioaru. Este posibil ca poezia noastră contemporană să aibă 80 de poeţi postmodernişti antologabili, aşadar 80 de mari poeţi?

- Introducerea unor poeţi într-o antologie se face din jenă, din delicateţe. Pentru a nu-i supăra pe unii facem un bâlci postmodernist. Nu poţi antologa 80 de poeţi români, care să mai fie şi postmodernişti. Pe majoritatea trebuie să-i consideri veleitari. Antologhezi 80 de poeţi postmoderni doar dintr-o falsă delicateţe, pentru a păstra pacea şi liniştea literară, aşa cum Iliescu credea că dacă el nu fură, toţi ceilalţi politicieni sunt la fel de cinstiţi şi în ţară se instaurează pacea...

- Şi dacă tot a venit vorba de poeţi antologabili, dv. ce poeţi români, postmodernişti sau nu, apreciaţi?

- Ca poeţi antologabili i-aş enumera pe Nichita Stănescu şi Virgil Mazilescu, postmodernişti, căci la noi nu s-a terminat cu postmodernismul, ca în restul lumii occidentale. Apoi pe poeţii veniţi din AKTIONSGRUPPE BANAT, neapărat pe Mircea Ivănescu, care este un postmodernist autentic, detaşat faţă de text într-o măsură mai mare decât Nichita, Mariana Marin, care a depăşit poezia feminină de până la ea, Alexandru Muşina, pentru că a experimentat, şi pe Cristian Popescu, pentru că a lărgit limitele limbajului prin povestea celor doi termeni ai metaforei.

„Anumite persoane iau premii literare tot timpul”

- Cum vi se pare instituţia premiilor literare? Acordă U.S.R. premii meritate sau nemeritate?

- Instituţia premiilor nu este nicăieri foarte serioasă. Dacă nu eşti un regizor bun este greu să ajungi în vizorul celor care dau premii. Pentru a lua premii trebuie să ai talent. Dar şi noroc... În anii '60 era penurie de poeţi şi de aceea toţi au primit premii cu nemiluita. Apoi au fost premiaţi oportuniştii. Eu nu cred că Manolescu se amestecă prea tare în acordarea premiilor, dar am şi o anumită rezervă... Mai degrabă premiile sunt acordate de anumite grupuri de scriitori... „Democratizarea" literaturii presupune existenţa unor astfel de grupuri. Ceea ce nu înseamnă că nu primesc premii şi cei buni. Dar anumite persoane iau premii literare tot timpul, pe principiul şcolar că dacă ai luat 10 în clasa I trebuie să iei 10 în toate clasele următoare.

„I.C.R. condus de Marga a fost o catastrofă"

- Cum apreciaţi „Gala Poeziei Româneşti" de la Ateneu? Mă refer la ambele serii.

- La prima gală Manolescu a încercat să-i împace pe toţi, la a doua a fost selectiv. Dar e nepotrivit să citeşti doar două poezii la microfon, iar lumea să înţeleagă ceva. Eu aş fi făcut o gală cu trei-patru poeţi, ca să se înţeleagă poezia fiecăruia. Şi aş fi făcut, fireşte, mai multe gale, ca să citească toţi poeţii selectaţi.

- Este o idee, însă dacă nu reuşeşti să convingi cu două poeme, cum poţi convinge cu 10? Aţi fost la „Salonul Cărţii" de la Paris din acest an? Cine a decis participanţii?

- Nu am fost la Paris. Noul I.C.R. a plătit şi propus numele celor care au mers la Paris. 70-80 de persoane, după cum am înţeles. Propunerile au venit de la Ministerul Culturii, U.S.R., filiale... O aberaţie!

I.C.R. condus de Marga a fost o catastrofă, inclusiv în ceea ce priveşte „Salonul Cărţii" de la Paris. Pe Marga l-am văzut manipulând oameni, pe când făcea parte din P.N.L. Spunea nişte prostii imense la Antena 3. Marga nu e un intelectual autentic. El are ceva de instalator şi chiar se vorbeşte în mediile culturale că asta a fost prima lui profesie. N-a făcut nimic la I.C.R. El este un iresponsabil. Ca intelectual, este grosolan.

„Poezia lui Cărtărescu este supradimensionată valoric. Nicolae Manolescu spune că de câte ori bebeluşul Cărtărescu plânge, se consideră izolat, se simte rău, noi trebuie să-l mângâiem pe creştet"

- Cărţile de poezie ale lui Cărtărescu au fost aproape toate premiate de către U.S.R. El este considerat de o parte a criticii „cel mai mare poet contemporan", în timp ce o altă parte a criticii îl vede „cel mai mare" pe Ion Mureşan. Dar merită Cărtărescu acest titlu?

- Poezia lui Cărtărescu este supradimensionată valoric de către critica literară. El are şi un nume predestinat: Cărtărescu. Pe de altă parte, am citit recent un editorial al lui Nicolae Manolescu în care spune că de câte ori *bebeluşul* Mircea Cărtărescu plânge, se consideră izolat, se simte rău, noi trebuie să-l mângâiem pe creştet. Însă atâtor scriitori foarte buni, care nu au avut parte de recenzii la cărţile lor, de premii, sau care nu au avut nici cel puţin posibilitatea de a publica, ce ar trebui să le facem? Pe ei cine îi mângâie? În raport cu aceştia, mai poate să apară bebeluşul Mircea Cărtărescu un scriitor nedreptăţi?

„Nu am auzit de vreun audit la U.S.R."

- Din nefericire, U.S.R. este aproape falimentară – spun multe glasuri. Cine credeţi că este vinovat de această situaţie? Au fost cheltuiţi corect banii, destul de mulţi la un moment dat, adunaţi mai cu seamă din taxa de timbru?

- Nu am auzit de vreun audit la U.S.R. Teoretic, ar trebui să cheltuieşti bani doar în folosul Uniunii. Dar sponsorii Uniunii preferă manifestări irelevante cultural. Ei nu vor da niciodată bani pentru reparaţia acoperişului sediului U.S.R. ... Oricum, eu n-aş fi dat niciodată un premiu de 10.000 de euro unui nobelist din Occident. Eu aş fi dat 10.000 de euro unui scriitor român, iar occidentalului i-aş fi dat 1.000 de euro, pentru că ei put de bani.

„Dacă Manolescu conduce de la Paris prin telefon, acelaşi lucru l-ar putea face şi Alexandru Goldiş, de la Cluj..."

- Aţi ocolit întrebarea… Eu nu vorbeam de sponsori, ci vă întrebam cine a distrus financiar Uniunea. Cum vi se pare noul Statut al U.S.R., în care preşedintele poate să aibă, dacă este ales, oricâte mandate doreşte?

- Dar aţi văzut că niciun scriitor matur, ca Mircea Martin sau Livius Ciocârlie, şi că niciun tânăr, în afară de Dan Mircea Cipariu, nu vor să candideze la preşedinţia U.S.R. Însă dacă Manolescu conduce de la Paris prin telefon, acelaşi lucru l-ar putea face, de exemplu, şi Alexandru Goldiş, de la Cluj...

Tinerii sunt cei mai indicaţi să conducă, pentru că sunt mai liberi în spirit. Dar tinerii sunt prea preocupaţi de cariera profesională. Şi totuşi, peste 20 de ani, ei vor fi aceia care vor conduce destinele scriitorilor, vor face ierarhiile şi vor da premiile literare. Sper ca în ierarhiile pe care le vor face să fie mai puţin oportunişti decât criticii de astăzi.

„Din *Istoria critică a literaturii române*… lipsesc scriitori care meritau să fie incluşi"

- Cum este actuala critică literară? Profesionistă, amatoare, dezinteresată, călduţă, coruptă, teritorială, pe găşti literare?

Dan CRISTEA

- Personal, critica literară de astăzi mi se pare *haotică*. Criticii maturi scriu despre Creangă, Eminescu... Nu riscă judecăţi asupra literaturii contemporane. Reacţii violente la adresa criticii noastre literare au avut acum câteva luni mai mulţi poeţi douămiişti. Criticii tineri, în care am avut încredere, au devenit însă oportunişti pe motiv că trebuie să-şi facă o carieră, că trebuie şi ei să trăiască... Desigur, uneori mai apare şi câte o cronică cu fler, care nu ţine cont de situaţia socială sau de opţiunile politice ale scriitorului analizat.

- Cum apreciaţi *Istoria critică a literaturii române*... a lui Nicolae Manolescu?

- Atitudinea critică a *Istoriei critice*… urmează consideraţii personale şi este cam exclusivistă. Este o istorie... prea critică. Dar o „istorie critică" este o contradicţie în termeni, pentru că istoria nu poate fi critică... Oricum, din *Istoria critică a literaturii române*… lipsesc scriitori care meritau să fie incluşi.

„Cărtărescu nu a plagiat, ci a făcut-o cu intenţia de a lărgi disponibilitatea postmodernismului…"

- Volumul de debut *Faruri, vitrine, fotografii* (1980) al lui Mircea Cărtărescu a obţinut fără probleme „Premiul pentru debut al USR", deşi el includea un plagiat – poemul *Căderea* (dedicat criticului Nicolae Manolescu), parţial copiat după *Viaţa şi opiniunile lui Tristram Shandy, Gentleman* (Lawrence Sterne, ELU, 1969, p. 194). Vi se pare corectă premierea unui plagiat?

- Mircea Cărtărescu a scris că în postmodernism poţi folosi texte străine fără să le mai pui în ghilimele. Eu nu cred că a făcut-o ca un hoţ. Eu îl consider pe Cărtărescu de bună credinţă. Cărtărescu nu a plagiat, ci a făcut-o cu intenţia de a lărgi disponibilitatea postmodernismului…

- Dar poate plagiatul să aibă valoare literară doar pentru că cineva decretează că „în postmodernism poţi folosi texte străine fără să le mai pui în ghilimele"? Strategia lui M.C. este vizibilă: el introduce în poetica postmodernistă un principiu cu scopul de a-şi acoperi frauda! Şi introduce acest principiu *după* ce fraudează… Cu pasarea răspunderii în grădina poeticii postmoderniste, orice autor care îşi face poemele din poemele altora şi care îşi spune *postmodern* poate să fie absolvit, izbăvit de plagiat! Paternul îndemn „Scrieţi, băieţi, scrieţi!" devine pentru Cărtărescu gloriosul „Plagiaţi, băieţi, plagiaţi!"

Daniel CRISTEA ENACHE

„Am fost la dl. Lupescu, la Cartea Românească, şi am provocat un mic scandal, pentru că mă consideram nedreptăţită"

- Dar să trecem mai departe. Ce îmi puteţi spune despre misterioasa dv. carte *Tăcerea sexuală* apărută în acest an?

- *Tăcerea sexuală* este publicată underground, fără ISBN, intenţionat, ca să nu particip la nicio nominalizare. Acesta a fost protestul meu, pentru că mi-am dorit mult să public la Polirom, dar nu mi s-a permis. Toţi publicau la Polirom, numai eu nu. Dacă publicai la Polirom ţi se făceau cronici, erai difuzat şi propus pentru premii. În 2005 am fost la dl. Lupescu, la Cartea Românească, filiala Polirom la Bucureşti, şi am provocat un mic scandal, pentru că mă consideram nedreptăţită.

- La Editura Cartea Românească, ce aparţinea (mai aparţine?) USR, aţi publicat totuşi opt cărţi. Poeţii din provincie nu prea reuşeau înainte de Revoluţie să-şi publice cărţile, nici aici, nici la alte edituri, deci în raport cu ei aţi fost totuşi o favorizată. Dar cum s-a rezolvat, în final, cu Cartea Românească în 2005?

- Nu am rezolvat nimic. Am optat pentru o altă editură… Pentru Editura *Vinea* a lui Nicolae Tzone, unde am publicat în 1998 volumul *Skanderbeg*. Dar el nu avea difuzare. În loc să fie un editor rasat şi atât, el era şi critic, şi poet, şi editor, şi scriitor şi o lua razna cu cărţoaiele lui imense, cu prefeţe, postfeţe şi post-postfeţe. Vezi, de exemplu, volumul *nicolae magnificul*, autor Nicolae Tzone.

- Dar Tzone are şi el dreptul să publice… Ce altă ofertă vi s-a mai făcut în ultimul timp?

- Vreau să-i mulţumesc aici lui Călin Vlasie, pentru că el mi-a propus să scriu cartea omagială „Angela Marinescu – 70", serie unde au mai fost publicaţi Mircea Martin, Ion Pop şi Eugen Negrici. Observaţi ce vecinătate mi s-a oferit. Dar

Vlasie pretinde să culeg textul, iar eu nu am această posibilitate.

„Până în anul 1996 nu am primit niciun premiu. De-abia am avut una-două cronici pentru fiecare carte”

- Sunteţi mulţumită de modul în care v-a receptat critica literară? A surprins ea fiinţa poeziei dv.? Cum apreciaţi evaluările criticii literare vizavi de poezia pe care o scrieţi?

- Acum nu sunt mulţumită. Dar de tânără nu mă aşteptam să fiu receptată bine, pentru că eram prea nebună, prea preocupată de viaţa sentimentală. De-abia am avut una-două cronici pentru fiecare carte. La volumul *Parcul* nu am avut nicio cronică, deşi consider că poemul cu acelaşi titlu este unul din marile mele poeme. Deşi am scris cărţi care au fost citite, până în anul 1996 nu am primit niciun premiu.

- Din ce provine, concret, nemulţumirea dv.?

- Singura dată când am fost citită cu adevărat şi am avut cronici a fost la cartea *Intimitate* (Ed. Charmides, Bistriţa, 2013). Despre ea au scris Marius Chivu, Alex Ciorogar, Alexandru Goldiş; – ultimul mă numeşte „tânăra mânioasă”.

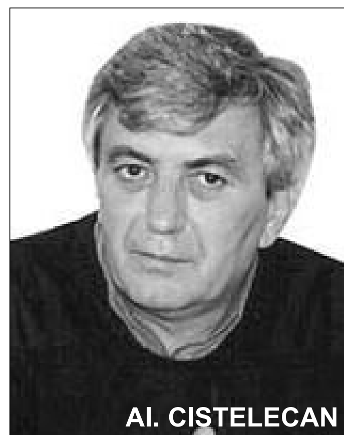
Dar la *Intimitate* am avut cronici contradictorii, de la „cea mai mare poetă contemporană” (Ştefan Manasia şi Bedros Horasangian), până la Daniel Cristea-Enache, care m-a atacat în *Observator cultural*, şi Dan Cristea, care m-a desfiinţat complet în *România literară*. El a afirmat că am un program „antiumanist”… Eu spun că sunt la fel de antiumanistă ca Sylvia Plath sau Christine Lavant, puse şi ele pe harţă cu ele însele şi cu lumea. Mai avea să spună că scriu manele..., pentru că asta a vrut probabil să spună.

Îmi doresc foarte tare ca „dependenţa de confesiune” a lui Dan Cristea, apropo de intimitatea mea, să rămână punctul de vedere semnificativ al criticii noastre literare în legătură cu cartea *Intimitate*… Nu de altceva, dar îmi face plăcere să ştiu că poate intra în joc timpul, care ca întotdeauna va decanta valoarea de non-valoare.

„Eu mă pretind de stânga.” „Puţin fanatism nu le-ar strica celor de stânga!” Critica tânără şi bisericuţele ei. „În capul lui Costi Rogozanu e varză!” „Costi Rogozanu este un papagal dodecafonic…”

- Cum vedeţi critica tânără? Putem spera că ea va fi mai corectă cu operele noastre şi, fireşte, cu propriile opere, decât sunt acum criticii maturi?

- Criticii tineri au devenit, treptat, nişte bieţi oportunişti. Cu mici excepţii, desigur. Majoritatea au făcut bisericuţe şi, fără acordul BOR-ului, au aterizat pe planete necunoscute nouă.

Al. CISTELECAN

Bisericuţele lor sunt construite în funcţie de redactorii şefi ai revistelor în care publică, de cel care le conduce doctoratele şi de ceea ce mai văd ei că se scrie prin reviste şi ziare despre diverşi scriitori. Opera noastră depinde de ei…

Dar vreau să amintesc aici numele unui critic tânăr – Costi Rogozanu –, care mă pune pe gânduri. Stângist cum e, cel puţin aşa se pretinde, a dovedit a fi o structură oportunistă crasă. El vrea „sânge pe pereţi” (ca să-l citez) de la noi scriitorii, dar lui, înţepat în deget, nu-i curge nici măcar o picătură de sânge… Scriitorii, criticii, ideologii de stânga ar trebui să fie cu toţii nişte luptători. Puţin fanatism nu le-ar strica celor de stânga! Vă amintiţi ce spunea Petre Ţuţea – că nu a văzut în viaţa lui văcar fanatic? Aceşti critici tineri de stânga (eu mă pretind de stânga) nu numai că nu au nimic fanatic în ei, dar nu au nici rigoare. În capul lui Costi Rogozanu e varză! El vrea „sânge pe pereţi” măcar de la poeţii douămiişti, dar toţi aceşti poeţi s-au ascuns care pe unde, au devenit minimalişti la modul nesemnificativ şi nu numai că nu împroaşcă cu sânge, dar nu lasă nicio urmă de praf pe pereţi. Când o să înţeleagă criticii tineri, inclusiv Costi Rogozanu, că a fi de stânga înseamnă să fii de stânga şi ca om, şi ca ideolog şi, mai ales, să accepţi cu onestitate că şi bătrânii pot să-şi arunce „sângele pe pereţi”? Costi Rogozanu este un papagal dodecafonic, adică un imitator sofisticat.

„Nu vreau să fiu cu orice preţ un autor postmodern”

- A evoluat în vreun fel, în timp, modul dv. de a scrie poezie?

- Eu am oscilat întotdeauna între poeme scurte, melancolice, cu limbaj ce evoluează visceral, şi poeme mari, pentru care acum mă detest. În acest moment scriu poeme scurte. Poemele lungi le făceam din orgoliu – voiam să depăşesc condiţia femeii. Ultima carte, *Intimitate* (2013), cuprinde poeme lungi şi poeme scurte.

Nu vreau să fiu cu orice preţ un autor postmodern. Am vrut doar să îmi placă ceea ce scriu, să simt muzica poeziei, fără de care nu pot trăi. Şi pe care o aud chiar şi atunci când nu scriu...

- Aştept una dintre cărţile dv. recente, pentru o mai dreaptă vedere critică asupra ei în *Cafeneaua literară*.

- Eu nu am cărţi. Faceţi rost de la editură. Vă mulţumesc pentru acest interviu. Consider că am fost sinceră şi că nu am falsificat nimic.

Virgil DIACONU

Interviu realizat la telefon, *26 iulie 2013*

Dreptul la recurs al poetului

Tensiuni între poeţi şi critici: Angela MARINESCU vs. Daniel Cristea-ENACHE şi Dan CRISTEA; Liviu Ioan STOICIU vs. Alexandru CISTELECAN

Creaţia literară este supusă întotdeauna judecăţii critice, iar după verdictul acestei instanţe scriitorul nu reacţionează public, de regulă, în nici un fel. După cuvântul criticii literare, poetul păstrează tăcerea. Adică el lasă critica să aibă ultimul cuvânt… Ca un sem de respect sau doar ca un semn că oricum nimic nu mai poate fi îndreptat, în cazul în care problema îndreptărilor s-ar pune totuşi.

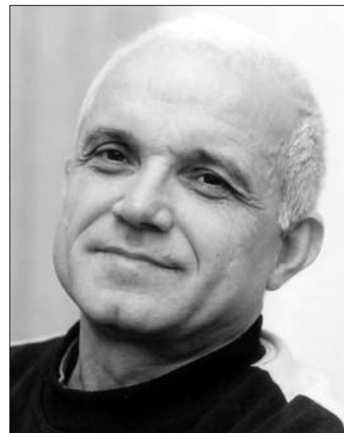
Interviul luat mai sus poetei Angela MARINESCU răstoarnă această uzanţă, răspunsul ei la modul în care a fost catalogată de către critica literară – de Daniel Cristea-ENACHE (în *Observator cultural*) şi Dan CRISTEA (în *România literară*) – fiind vizibil în text. Ca dovadă că poeta are nerv şi că nu se află în niciun caz „la sfârşit de carieră", după cum mi-a mărturisit.

O altă replică dată criticii literare o constituie textul de mai jos, în care Liviu Ioan STOICIU îşi mărturiseşte, franc, nemulţumirile legate de modul în care volumul *Substanţe interzise* (Ed. Tracus Arte, 2012), care a câştigat „Premiul *Mircea Ivănescu* pentru poezie", a fost catalogat, în public, de către Alexandru CISTELECAN, preşedintele juriului. Cei doi au participat în luna iulie a.c. la *Festivalul Internaţional de Poezie „Artgothica"*, de la Sibiu. Iată, pe scurt, judecata criticului, surprinsă la faţa locului:

„Nu contest valoarea lui Liviu Ioan Stoiciu, dar nu înţeleg de ce trebuie să îmi pună în spate sacul lui cu angoase. Pentru că el asta face. Efectul poeziei lui Stoiciu nu e pozitiv. Am avut dubii la votarea lui pentru premiu."

Oferim în continuare recursul lui Stoiciu. **(V.D.)**

„Al. Cistelecan s-a deprofesionalizat"

■ La Sibiu am primit o lecţie de umilinţă.

■ Cartea mea a fost trimisă la acest festival de către Editura Tracus Arte, fără să mă anunţe.

■ Am plecat discret, învins, fără să salut pe nimeni, evident supărat.

■ Al. Cistelecan s-a deprofesionalizat; totul se trage de la concurenţa cu „marele poet" Ion Mureşan, pentru mine un poet fără caracter, pe care Al. Muşina (…) nu dădea doi bani.

Dragă Poete Virgil Diaconu,

Aşa cum ţi-am scris pe telefonul mobil, la Sibiu am primit o lecţie de umilinţă de care nu aveam nevoie. Pur şi simplu nu mă interesa să fiu prezent la un astfel de festival dovedit mincinos (e prezentat pompos ca festival internaţional şi n-a avut decât câţiva scriitori de calitate, exclusiv din ţară, în frunte cu tine şi Nora Iuga, în afara celor din juriu).

Am făcut o mare greşeală că am venit în 12-14 iulie 2013 la Sibiu (am plecat de aici cu o alergie). Habar nu am avut de existenţa acestui premiu şi mi-ar fi fost indiferent cine îl primeşte, neglorios (cartea mea a fost trimisă la acest festival de către Editura Tracus Arte, fără să mă anunţe). De altfel, nu voi pomeni premiul primit în biobibliografia mea, e o amintire de rău-augur.

Amatorismul organizatorilor, în frunte cu directorul economic Dan Herciu (mediatizare zero, inclusiv la Sibiu, nici un scriitor sibian prezent de la revistele „Euphorion" sau „Transilvania" sau de la Universitatea Sibiu, cazare modestă, la un internat şi compromiterea numelui unui mare poet, Mircea Ivănescu, acordând un premiu simbolic în numele lui, un premiu fără conţinut, fără valoare; practic, am fost desconsiderat de organizatori cu bună ştiinţă ca premiat) şi nemernicia preşedintelui juriului, Al. Cistelecan (devenit pentru mine o piază rea), m-au scârbit.

Şi organizatorii şi preşedintele juriului au dat dovadă de rea-credinţă făţişă (îmi pare rău numai de poetul Adrian Suciu, că a fost băgat la mijloc). Am vrut iniţial să returnez acest premiu (la recitalul din seara de sâmbătă, 13 iulie 2013), dar m-am răzgândit în ultima clipă, nedorind să dau o probă publică de cabotinism arogant şi nici să pun într-o situaţie inadmisibilă organizatorii (să le stric şi ultimul dram de reputaţie; Niu Herişanu şi-a făcut, în felul lui, datoria de artist plastic şi lider al unei asociaţii, Artgothica, fără alte posibilităţi; m-am răzgândit din politeţe, altfel ar fi meritat amendarea) sau să pun în încurcătură anunţul făcut de dinainte de a primi premiul că l-am primit şi pe site Artgothica şi pe Agenţia de carte (a apărut şi în Ziarul de duminică), de exemplu, să trebuiască să dau dezminţiri.

Am plecat discret, învins, fără să salut pe nimeni, evident supărat, dar eliberat că am scăpat viu şi din această încercare. Mai am multe de învăţat - duşmănia colegială a depăşit la Sibiu orice imaginaţie (i-am atras atenţia lui Al. Cistelecan că de aici înainte ne despărţim pentru totdeauna; nimic mai caraghios, să afli de la un critic literar că poezia premiatului îi transmite energie negativă – o dovadă evidentă că Al. Cistelecan s-a deprofesionalizat; totul se trage de la concurenţa cu „marele poet" Ion Mureşan, pentru mine un poet fără caracter, pe care Al. Muşina – pentru care s-a ţinut un moment de reculegere, dacă tot veni vorba – nu dădea doi bani).

Cu îmbrăţişări,

LIS

Decimarea elitelor creatoare ale României

(*urmare din nr. trecut*)

În textul polemic, intitulat *Cum a manipulat Securitatea şi cum a fost manipulată moştenirea ei*, C. Rogozanu se referă detaliat la cazul Breban versus CNSAS, abordat în cunoştinţă de cauză de Gabriel Andreescu: „Capitolul despre Breban este savuros precum însuşi obiectul studiului. Nicolae Breban e un personaj incredibil, ba nedreptăţit, ba prea promovat, ba într-o funcţie imensă în aparatul de stat, ba contestatar şi provocator al unor cutremure în Securitate după ieşiri anti-sistem în Vest. Iar Andreescu atinge aici un echilibru valabil al analizei: îl disculpă aşa cum şi trebuie pe Breban, îl scoate din matricea turnător-colaborator etc. şi îl aşază într-un sertar aproape gol al literaturii române – scriitor şi calculat, şi provocator, şi nebun, şi cu o gândire strategică bine pusă la punct, şi orgolios, şi cu unele concesii făcute cu un scop. Nu e Al. Paleologu, colaboratorul şarmant, dandy-ul care trăgea bani serioşi de la Securitate şi nu turna tocmai inocent, ba chiar uneori lovea «victima» în moalele capului (Andreescu analizează în carte şi alţi subiecţi ai Securităţii, fie terfeliţi fără motiv, precum Balotă, Mihnea Berindei sau Mihai Botez, fie colaboratori prea «simpatici» precum Paleologu). Nicolae Breban a fost ţinta unor dezinformări clar puse la cale – cu dovezi la lumina zilei acum – de Securitate. Era singura modalitate prin care mai puteau lupta cu un tip atât de imprevizibil, care era ba al regimului, ba complet împotriva lui. S-au fript cu Goma, dar l-au găsit pe Breban să experimenteze puterea bârfei şi a calomniei controlate. A funcţionat. Breban a fost tot timpul bârfit ca turnător, colaborator, dar multe informaţii erau aruncate pe piaţă de serviciile secrete”. (*Suplimentul de cultură*, Nr. 387, 16 februarie 2013).

IV. Dna preşedintă Mirela Monica Ciobotaru şi... procurorul imperial Ernest Pinard

Să recapitulăm. Sub dictatură, după ce ajunge în structurile de vârf ale statului, devenind membru al CC, Breban îşi dă demisia, în semn de protest faţă de „revoluţia culturală”, anunţată de N. Ceauşescu prin celebrele Teze din Iulie 71. Sub dictatură, Paul Everac propune ca Nicolae Breban să fie calificat drept trădător de patrie, insistând ca această propunere să fie consemnată în procesul verbal şi ştiind că procesele verbale erau citite de servii acerbi ai secu. Sub dictatură, numeroşi ofiţeri de securitate, în rapoartele lor, menţionează că N. Breban este problematic, imprevizibil, incomod, ostil regimului. Etc.

Mircea Iorgulescu, un martor ocular, ne lasă o serie de mărturii despre vremurile dictaturii şi despre prestanţa lui N. Breban…, nu în faţa unui general de securitate, ci în faţa superiorului ierarhic al acestuia, N. Ceauşescu: „Cu mai puţin de zece zile înainte de ţinerea adunării generale a scriitorilor din noiembrie 1968, Ceauşescu se întâlneşte încă o dată cu «membri ai conducerii Uniunii Scriitorilor». Apar câteva figuri noi – criticul Eugen Simion, prozatorul Nicolae Breban, poetul Adrian Păunescu (avea 25 de ani şi era secretarul UTC de la Uniune). Acestora limba de lemn pare să le fie necunoscută. Păunescu insistă patetic pentru plecarea masivă a tinerilor la studii în străinatate. Poetul nu crede că viaţa literară ar fi «prea roză» şi cere «confruntarea cu adevărul». Eugen Simion pledează şi el pentru trimiterea de bursieri în străinătate, care să fie însă «tineri cu o vocaţie evidentă», şi nu pe bază de «preferinţe şi favoruri». Breban cere ca ataşaţii culturali de pe lângă ambasade să nu mai fie «oameni necompetenţi», iar în privinţa plecărilor la studii în străinătate impetuosului romancier îi scapă această întrebare ce îi va fi înmărmurit pe unii dintre bătrânii stalinişti aflaţi acolo: «Cum să facem ca închisoarea să se spargă?» Va fi fost probabil prima şi ultima dată când lui Ceauşescu i se va fi spus, în faţă, direct, brutal, că România e o închisoare. Şi Păunescu, şi Breban vor fi ironizaţi de Mihnea Gheorghiu şi de această dată pompier ideologic de serviciu. El îi semnalează lui Ceauşescu apariţia unui articol în revista *Luceafărul*, din care dă acest citat – «Într-o literatură este esenţial să coexiste onirismul (vechi cât... Visul Maicii Domnului), realismul (vechi cât lumea), psihologismul (care nici el nu purcede numai de la Dostoievski), misticismul laic (cred că nu numai Patristica, ci şi mari efluvii incantatorii din epoci păgâne stau la temelia poeziei lui Ion Alexandru), precum şi numeroase alte curente a căror bună vecinătate şi numai ea poate constitui o epocă literară». Auzind această frază, Ceauşescu ia foc. Remarca lui e neobişnuit de dură – «Înseamnă că Direcţia Presei într-adevăr este foarte blândă. Aceasta nu poate fi acceptată într-o revistă a Uniunii Scriitorilor”. (Mircea Iorgulescu, *Poştalionul cu boi*, Editura Karta Graphic, Ploieşti, 2010)

„Pentru Securitate, Nicolae Breban apărea ca un balaur cu şapte capete, periculos şi imprevizibil, greu de înfruntat, imposibil de înfrânt”, susţine domnul profesor Ion Simuţ după lectura cărţii lui Gabriel Andreescu, cercetător şi disident ce demonstrează, spuneam, faptul că N. Breban n-a colaborat cu securitatea şi că autorul *Buneivestiri* este o *victimă* a securităţii – calitate pe care Nicolae Breban, în ciuda marginalităţii şi a condiţiilor financiare modeste, suportate din anul 1971 şi până

în ziua de azi, nu şi-o va asuma niciodată; ştiu ce spun: îl cunosc de două decenii bătute pe muchie de cuţit. În formula măreţiei acestui personaj – profund previzibil în monotonia destinului d-sale de creator major, pentru care singura realitate este literatura – noţiunea de victimă, raportată la persoana d-sale, nu-şi află locul. Unul dintre ultimii mari urmaşi ai lui Friedrich Nietzsche, N. Breban, e convins de faptul că singura justificare a unei existenţe, cu vorbele acelui Hamlet al filosofiei europene, este de natură estetică… De aici derivă totul în destinul acestui romancier român. Inclusiv cele peste patruzeci de cărţi publicate în ţară şi în străinătate.

Aceste şi multe alte file din viaţa unui om, care nu este ultimul bărbat al acestui neam, aceste şi multe alte file de istorie literară ce-l vizează pe un romancier care nu este ultimul romancier al acestei naţiuni, sunt şterse de-a valma cu un burete, după cum am mai scris, la circa o lună după ce romancierul împlineşte 77 ani, la circa 35 de ani scurşi de la publicarea, în 1977, a romanului *Bunavestire*, în anul de graţie 2011, în Postul Sfintelor Sărbători Pascale, când aflăm, cu surprindere, din presă că… surse din Consiliul Naţional pentru Studierea Arhivelor Securităţii (CNSAS) susţin faptul că „Nicolae Alexandru Breban a fost colaborator al fostei Securităţi". Aflăm din aceeaşi *sursă* că „Direcţia de investigaţie a constatat că Nicolae Alexandru Breban a fost colaborator al fostei Securităţi" şi că „ Nu exista o decizie a Curţii de Apel. Exista o *constatare* a Direcţiei de investigaţie a CNSAS, conform căreia „Nicolae Alexandru Breban a fost colaborator al fostei Securităţi". Constatarea abuzivă, grosolană şi calomnioasă este preluată de o parte din presa naţională; şi nu numai de cea naţională. Curios, lucrurile – în condiţiile dictaturii cu papion instaurate de câţiva ani în ţară – se întâmplă întrucâtva ca în 1977, când romanul *Bunavestire* a fost atacat virulent în plenara CC al PCR din 28-29 iunie 1977; acelaşi roman a fost atacat la Europa Liberă, într-un text comandat de M. Lovinescu unui individ care, straniu, era… informator al securităţii. Iar acel atac virulent a fost preluat – într-un regim dictatorial – de întreaga presă de partid din ţară. „Alte măşti, aceeaşi piesă,/Alte guri, aceeaşi gamă,/Amăgit atât de-adese/Nu spera şi nu ai teamă."

Peste circa doi ani de la explozia scandalului, o mână autoritară şterge cu buretele alte file din viaţa unui romancier român şi legitimează fără probe concluzia CNSAS. În esenţă, instanţa nu face deosebirea dintre *opinie* şi *denunţ*. Opiniile pot fi, evident, greşite, dar, fiind eronate, nu e obligatoriu să producă încălcări ale drepturilor omului. Breban poate fi criticat atunci când spune, de pildă, „Tudoran este un poet mediocru". Dar nu în sensul Ordonanţei! Romancierul Breban nu poate fi judecat nici pentru faptul că propria bătălie cu Paul Goma coincidea cu interesele… autorităţilor. Un singur exemplu din textul sentinţei: „Cu prilejul ultimei deplasări efectuate în străinătate /…/ a conversat şi cu Monica Lovinescu. <u>A caracterizat-o ca fiind marcată de un anticomunism primitiv</u>..." O lume întreagă ştie că dna Lovinescu a rămas până în ultima clipă „marcată de un anticomunism primitiv" şi că acest tip de anticomunism nu ţine loc de operă. Nici România nu o va scoate din şanţul în care e. Instanţa nu face deosebirea dintre *informaţie*, pur şi simplu, şi *informaţia relevantă* în sensul legii deconspirării. Ce relevanţă putea fi găsită în afirmaţii de genul: Goma este un critic al regimului, M. Lovinescu îl critică pe Ceauşescu, Reagan spune că URSS este imperiul Răului? Erau lucruri evidente, publice, şi, desigur, oricine se putea pronunţa pe marginea lor. Spuse ori nu în prezenţa unui agent al securităţii, aceste lucruri nu pot fi folosite, de bună seamă, ca dovezi de colaborare cu securitatea. Este ca şi cum românii ar fi făcuţi trădători, fiindcă făceau declaraţii în străinătate privind producţia de oţel anunţată de autorităţile ceauşiste. Dacă Breban ar fi făcut desenul locuinţei dnei Lovinescu, util pentru acţiunea Securităţii împotriva ei, atunci am fi avut, indiscutabil, o informaţie de colaborator. În sfârşit, alături de relevanţa informaţiei, se adaugă ce anume viza aducerea ei la cunoştinţă. Un exemplu din textul sentinţei: „În raport de aceste aspecte, instanţa constată că aspectele relatate de pârât, aşa cum au fost mai sus descrise şi cum rezultă din actele depuse la dosar, au evidenţiat în esenţă poziţia ostilă/atitudinea duşmănoasă a celor urmăriţi faţă de politica partidului şi statului, a conducerii acestora, faţă de regimul comunist, vădind interesul pentru opiniile celor vizaţi relativ la aspectele menţionate, pentru anturajul acestora, pentru opiniile şi opţiunile politice ale acestora".

Aura CHRISTI

(continuare în nr. următor)

Muzica

Leşii, la Sinaia

Profesor Cazacu e plurivalent. Se urcă pe scenă ori stă la catedră. Are o fundaţie, face festivaluri. „Enescu şi muzica lumii", de pildă. În augustu' cald, la Casino, în Sinaia. Unde ajunsei şi eu, inspirat. Şi ascultai, curios, Polska Orkiestra Sinfonia Iuventus. Întâmplător, de-o vârstă cu-a noastră de la Piteşti. Dar, de valoare incomparabilă, clar. Căci sună, ferice, ca trupe din alea de vârf. Entuziasmului şi disciplinei junilor ei, mulţumită. Strânşi, profitabil, sub o baghetă necruţătoare. Chitită numai pe lucru bine făcut. Mânuitoru-i, mână de fier, evident. Tadeusz Wojciechowski, varşovian neaoş. Sexagenar suplu, înalt, jovial. Muzician vrednic, la portative cunoscător pe de rost. Motiv să nu aibă în faţă vreo foaie, în mintea-i tot existând ordonat. El şi colegii instrumentişti evoluând fără greş. Impecabil, echilibrat, cu impact. Într-un program ce foarte atent m-a ţinut, permanent. Lutoslawski, Liszt, Kodály, Moniuszko, Suppé, Sarasate. Ultimu', cu brio ţâşnind din arcuşul sprinten a' lu' Jan Kutkowski. De fel din Olawa. Concertmaestru, îndreptăţit, solist, indubitabil, dotat, ca uns şi la fix a sunat. Potrivit în concert şi la noi, cu Wojciechowski-n tandem. Ne-am bucura, oportun, de-o seară polono-română de invidiat. Deloc dificil de realizat şi cu siguranţă, de aplaudat. Plus de consemnat, în chip meritat…

Adrian SIMEANU

„Dalbul de pribeag”

„Dacă tot murim cu totul,/ înviem apoi de tot?”

Cezar Ivănescu

„viaţă moarte viaţă moarte pentru că ne-am despărţit pînă/ acum de o mie de ori pentru că ne-am despărţit de o mie două sute patruzeci şi patru de ori/ noi nu ne mai putem despărţi/ niciodată niciodată/ oh salvie levănţică iasomie/ trandafir”

Virgil Mazilescu

De data asta, „dalbul de pribeag” e blîndul şi bunul meu Petru. În riturile de trecere, aşa este numit cel trecut dincolo. Mă supun cutumei ortodoxe, atît de liniştitoare pentru suflet, pas cu pas, pe tot parcursul celor 40 de zile. Imaginea românească a „trecerii” (o spune Petru Ursache în toate studiile lui de etnologie) nu e deloc inferioară altora. S-a lipit de noi eticheta de primitivi, anonimi şi analfabeţi pe deasupra; Bram Stocker ne-a pus pecetea: ăia care cred în strigoi, idee preluată de eseişti improvizaţi în antropologi, care nu cunosc nici măcar alfabetul „trecerii” carpatine.

Citez din antologia noastră, Mircea Eliade, *Meşterul Manole. Studii de etnologie şi mitologie*, Junimea, Iaşi, 1992: „Casa omului arhaic nu era o maşină de locuit, ci, ca tot ce imagina şi făcea el, un punct de intersecţie între mai multe niveluri cosmice. Adăpostindu-se într-o casă, omul arhaic nu se izola de Cosmos, ci, dimpotrivă, venea să locuiască chiar în centrul lui”.

Şi aici Petru U. Îmi suflă în ureche: „Cauza tuturor lucrurilor e Dumnezeu şi nu se întîmplă nimic fără voinţa Lui: aşa a lăsat El să fie. Mă urmăreşti, Magda? Ţăranul nostru îşi construia ritualic *spaţiul*, în spirit sacru, bucată cu bucată. Îşi sfinţea fîntîna şi grajdul, stîna, livada... Identifica acest *spaţiu*, idealizîndu-l, cu peisajul paradisiac. Raiul e ca un picior de plai, ştii tu. Locul străin, «unde Dumnezeu nu se pomeneşte»”, e tabu, stăpînit de spirite rele. „Veşnicia s-a născut la sat”. Să-ţi traduc ce-a spus Blaga? Satul e natură, or natura are acest privilegiu, al eternităţii. În sinea lui, satul trăieşte în veşnicie şi-n «zariştea mitului». Metafore blagiene? Oare filosofiei îi sunt proprii numai conceptele, nu şi metaforele?”

Deci „dalbul de pribeag” nu bîntuie, ci vine. Vine să dea grîu la porumbei, să atingă cu buzele un pahar cu apa casei, o felie de pîine proaspătă, să miroasă un fir de busuioc... Le găseşte pe glaful lat al ferestrei, unde şi-a scris ultima carte. În picioare, vertical.

* „Dependent de drogul scriptic” ca Gheorghe Grigurcu şi vrînd să mă protejeze (aşa cum a făcut-o în toţi cei 50 de ani, de cînd suntem împreună) mi-a spus că e un fleac de „procedură”. Nu m-a avertizat nimeni ce riscuri presupune un stent, n-am semnat nimic. Aş fi acceptat? Oricum, m-aş fi sfătuit cu alţi medici. Însă Petru vroia să rezolve problema repede şi să plece la Sinaia, să-şi încheie cartea, *Istorie, etnocid, genocid*. Singur între doctori, el a luat decizia. Nu l-am văzut pe medicul specialist în cardiologie intervenţională la înmormîntare. Dacă ar intra asta în fişa postului, poate că...

* Primele cuvinte, după coma indusă, din care a ieşit pe 13 iulie: „N-o să mai scriu, n-o să mai citesc...” Ba o să scrii, o să citeşti, ai să termini ce-ai început. Şi el, ca un ecou: „Ai să termini ce-ai început”. Cu scrisul mărunt şi ordonat (îi spuneam „scrisuleţul”, era extrem de personalizat) a caligrafiat foarte concentrat (fişa o păstrez în rama oglinzii): Godea – Goma. De ce? „Pentru eufonie”. Silvia Godea, medicul rezident în cardiologie, cu o strălucită carieră în faţă, sunt sigură.

Şi, în continuare:

Eliade-Goma

Eliade-Eminescu

Cioran-Eminescu

Ce scrii tu acolo, Petru? „Îmi organizez *spaţiul* meu literar”. Sacru, aş adăuga. Ce şi-a dorit cu adevărat e legat de cărţi, ale lui şi ale mele, deopotrivă. Cîtă vreme a scris Omul din Calidor, s-a gîndit să ajungă la Paris, în pragul lui Paul Goma şi să-i întindă cartea. Am fi făcut-o dacă, atunci, Goma n-ar fi fost bolnav. Nu ne-am mai dus.

„Iubită Magda, Ne alăturăm şi noi, Ana şi cu mine, la doliul după dragul nostru Petru Ursache. Neaşteptată – pentru noi – a fost plecarea lui. El însă va rămîne, pentru mine, prin *Omul din Calidor*, în veci (un în veci ceva mai scurt decît al lui).

Te îmbrăţişăm, dragă Magda, Ana şi cu mine, cu toată frăţietatea.

Dumnezeu să-l aibă în paza lui pe Petru Ursache.

Ana şi Paul” (8 august, 2013, 9:28 AM)

* Înainte de a se interna, în spital, scrisese o serie de texte completînd *Istorie, etnocid, genocid*, printre care *Drama generalilor* (numai la Aiud au fost închişi 52 de generali; atunci, puşcăria însemna condamnare la moarte) şi *Drama Academiei*. Aşadar, în anii ‘50, trebuiau distruse apărarea ţării şi inteligenţa. Şi pentru că a scris despre toate astea cutremurat de durere, după anestezie se credea deţinut politic, într-un pat de închisoare, el însuşi schingiuit bestial. Nu vedea cerul de la Terapie intensivă, fereastra era plasată în spate. Ultimele lecturi, în spital, fuseseră teribile: Radu Ciuceanu, *Prea mult întuneric, Doamne!* Institutul Naţional pentru Studiul Totalitarismului, Bucureşti 2012 şi *Fratelui meu din exil. Epoca stalinistă în România în scrisorile Monseniorului Vladimir Ghika, prinţ, preot şi martir*, Galaxia Gutenberg 2008. Din semnele lui cu un capăt de creion, care se mai află în volum: Monseniorul comentează „Toţi episcopii noştri sunt la închisoare, fără să ştie actualmente unde se află” (Scrisoarea din 10 august 1951). Ce citise îl tortura psihic. Vedea, nopţile, în camera de gardă mişcare şi-şi imagina că acolo sunt doi călugări „politici”. „Îi bat de-i omoară”. Experimentul Piteşti a fost „popas de iad”, iadul luptei de clasă. Am încercat şi am reuşit să-l scot din coşmaruri. „A venit Magda lui. Să vezi cum o să-l liniştească”, le-am auzit pe infirmiere.

* Inima i s-a tot înnegrit în anii din urmă. După ce Securitatea i-a respins aproximativ zece dosare pentru lectorate, visa restabilirea normalităţii în postsocialism. Şi ce s-a ales de visul ăsta dacă agenţii de bolşevizare şi fiii lor au ajuns la conducerea ţării? Cînd i-a obosit cordul? La moartea colegului Mihai Drăgan, ultimul eminescolog al Universităţii „Al. I. Cuza”, cauzată de cabala mediocrilor; cînd Catedra de Franceză s-a debarasat de Luca Piţu înainte de vreme, trimiţîndu-l la pensie; la urcarea în scaune a informatorilor Securităţii. Şef de catedră la Literatură română, Nicu Creţu. Decanul Iulian Popescu (nume de cod Cristescu, după Luca) a intrat în sala de examen să-i

spună că nu mai are drept să conducă doctorate pentru că împlinise 70 de ani. Petru Ursache nu şi-a lăsat doctoranzii de izbelişte. I-a scos la liman, deşi nu mai era plătit pentru asta. Ocupa un birou modest, într-un cabinet strîmt, unde funcţionau alţi trei conducători de doctorate. La 8 dimineaţa era deja la scris. Pînă cînd alt decan a intrat peste el în forţă, să-i comunice de la înălţimea sa: Strîngeţi lucrurile şi plecaţi. Avem nevoie de spaţiu.

„Blaga a păţit-o şi mai rău, mi-a spus. Bine că nu l-a trimis fostul meu student, Codrin Liviu Cuţitaru, pe portar să mă scoată afară". S-a uitat la trandafirul japonez, înflorit nebuneşte. S-o fi uscat de cînd nu-l mai grijeşte Petru.

Am cărat acasă toate dosarele cu documentarea uriaşă pentru istoricul Universităţii. Cărţarul meu drag le-a clădit cu rîvnă în camera lui. Cardiacii sunt cei mai optimişti oameni? El era. Pe marginea patului de spital, făcea proiecte peste proiecte. Moartea cu „vicleanul năvod", cum zice Ecleziastul, nu ne privea.

* Gura deschisă, într-un ultim efort, limba însîngerată, gingiile însîngerate. Ce n-aş fi dat să fiu în locul lui. Mă auzea, era supărat pe mine că nu-l ajut, că nu-i scot tubul prin care respira. Am rugat-o pe Doamna Doctor Gabriela Omete să-i curme chinul. „Vă dau o foarfecă, puteţi tăia?" mi-a răspuns.

În sicriu, tuturor li se părea că zîmbeşte împăcat. În fapt, în colţul buzelor se închegaseră două boabe de sînge. Hristic.

* „Mai stai. Nu, du-te acasă, e aproape întuneric. Mai stai". Era joi seara, 1 august, fusese declarat cardio stabil, urma să fie externat luni. Vineri dimineaţă, aproape că trecuse dincolo. A fost rîndul meu să-i spun „mai stai". Îi cumpărasem pat nou, de convalescent. Mă tot întreba cum arată. Alb.

* Ce feroce e acest 2013! Ghilotină. Mi-a luat atîţia prieteni. Petru s-a dus la zi însemnată în calendar, după Schimbarea la faţă. Schimbarea la faţă a vieţii mele. Văd pe stradă o bătrînă sprijinind cu greu un bătrîn firav, paralizat pe stînga. Îi invidiez. Aş fi preferat să-l aduc acasă oricum. Sisif a învăţat să-şi iubească nefericirea. Era fericit sub bolovanul său.

* Da, Adina Kenereş, Bătrînu meu e în preajmă. Pune ceata de îngeri la lucru şi mă ajută, îmi trimite omul potrivit, ca distinsul teolog, Părintele prof. dr. Ioan C. Teşu. M-a sprijinit şi m-a întărit cît s-a putut.

Mereu i-a simţit Petru pe cei care ţin la mine cu adevărat, de departe şi de aproape. Cu „prietenească durere" mi-a scris Dan Culcer. Cuvinte de încurajare, de alint, de la inimă la inimă mi-au trimis Myriam şi Ştefan Arteni, Nina Deşliu şi Rodica Lăzărescu, Bedros Horasangian („şi scria bine şi drept, ceva rar la noi"). „Cu surprindere şi durere", Th. Codreanu: „nu-l voi uita. I-am rămas dator cu ultimele cărţi". Mi-au fost alături, „cu dragoste şi mîhnire", Valeria Tăicuţu, Iolanda şi Lucian Vasiliu, „alde Lazu" şi Conu Culai, pietreanul. R.V. Giorgioni m-a asigurat că Dumnezeu nu-i ia pe cei care mai au ceva de făcut pentru El pe pămînt. Cîţi nu mi-au dorit rezistenţă, ca Niculae Gheran, ori ca Vladimir Udrescu, „vigoare sufletească", dar de reuşit a reuşit să mă facă să scriu aceste rînduri Gheorghe Grigurcu. Remediul – munca.

* Mi s-a spus „pentru a multa oară" că sunt un om puternic, însă eu îmi împart ziua în bucăţele, să pot rezista. Mîine nu prea mai e altă zi. Aştept să curgă lunea şi să ajung, cumva, la duminică. Şi îmi aduc aminte că Petru mi-a zis în spital, cu tristeţe amestecată cu căldură: „Creştinii, duminică de duminică, reactualizează Învierea. Sufletul nu se poate risipi, primeşte altă folosinţă".

Radu Ulmeanu, aflînd dintr-o postare a lui Mihai Rogobete (cu rubrică în „Argeş") că Petru s-a stins, mi-a scris: „Bătrînul tău s-a dus la Dumnezeu. Sunt sigur că l-a primit cu braţele deschise". Aşa este, a avut un mic altar în inimă care „funcţiona" pentru Dumnezeu.

* Christian W. Schenk mi-a trimis semn din Boppart: „trebuie neapărat să scoţi cărţile de pe stick. O să-ţi fie mai uşor şi el mai aproape. Nici nu-ţi închipui cît de fericit sunt că am atîtea cărţi de la el înmînate personal. Unul dintre puţinii oameni pe care i-am stimat (sunt cam exagerat cu aşa-zisele «prietenii») şi iubit, iar voi, cuplul Magda şi Bărtrînul URS, mi-aţi fost cei mai dragi din România".

Da, Herr Doktor. Cel mai tîrziu în octombrie o să apară prima, cu ajutorul lui Valentin Ajder (Eikon), editor născut nu făcut.

* „Te îmbrăţişez frăţeşte. Fii tare, scrie" (Radu Mareş). După nefericita intervenţie laparoscopică, Bătrînu s-a străduit să-mi telefoneze. Se simţea rău, dar voia să-mi ceară greul greului: să merg mai departe. A ridicat vocea, cum n-o făcea, ca să-l aud bine: „Lasă-mă pe mine. Tu vezi-ţi de treaba ta, scrie". Asta înseamnă dragoste. Numai că am nevoie de curajul şi de luciditatea lui ca de aer.

* Adrian Alui Gheorghe şi Carolina sa m-au ajutat să mă opun neputinţei, zădărniciei, în cele mai cumplite momente din 9 august. Dar cea mai fericită zi din jitia lui s-a întîmplat la Suceava, cînd a împlinit 79 de ani, în 2010, la 15 mai, s-a datorat tot lui Alui. Am pus la cale cu minunea de discipol şi de prieten, ca, la ceas aniversar, să-i facem Bătrînului surpriza surprizelor: să-i tipărim o carte fără s-o ştie. Titlul lui l-am păstrat: *Istorie, etnocid, genocid*. Prilejul? Am fost invitaţi de C. Arcu la Tîrgul de carte. După conferinţă, Petru m-a căutat cu privirea. I-am spus în codul nostru exersat 50 de ani, că a fost bine. Mă aşezasem strategic, să-i urmăresc reacţia. Se uita pe fereastră, uşor obosit după expunere, cînd Adrian a început să prezinte altă carte. Cei din public o aveau în mîini. Pe copertă, zorele albastre, ca ochii Bătrînului, înflorite pe o sîrmă ghimpată. Adrian a început să citească vorbele de pe copertă. Bătrînul meu a tresărit şi s-a ridicat în picioare: „Dar sunt ale mele, sunt frazele mele!". A înţeles ce s-a întîmplat şi s-a bucurat enorm. Aplauze, mulţi ani trăiască, flori.

Istorie, etnocid, genocid a fost cartea lui de suflet.

* Aflat în polemică necordială cu Cassian Maria Spiridon, „Ziarul de Iaşi" n-a catadicsit să publice ferparul trimis de Filiala USR. Nu s-a găsit loc pentru un profesor emeritus al Universităţii, însă a fost destul pentru accidentul de maşină al deputatului PPDD, Oajdea. Doar îşi făcuse praf Volkswagenul Passat.

* La picioare, s-o ia cu el în Marea Trecere, i-am pus lui Petru cealaltă antologie a noastră din Mircea Eliade, *Arta de a muri*, Eikon 2006. Decupez din prefaţa lui: „Ştiinţa morţii, adică modalitatea de a muri *frumos*, ca în artă, a deprins-o omenirea după lungi experienţe costisitoare. Se spune: cine se teme moare urît, dar cine a înţeles puterea lui Thanatos şi modul cum poate fi întîmpinat cu bărbăţie, *moare frumos*".

Petru a primit moartea, despre care a scris de atîtea ori, răbdător şi tare. Credinţa firească în Dumnezeu l-a ferit de frică, de disperare, de îndoială.

Pe blogul său curat şi luminat, Vasile Gogea a presupus că Petru Ursache o să caute şi o să găsească în cer „un colţ românesc".

Pace ţie, cetitoriule!

Magda URSACHE

POEZIA POSTMODERNĂ

1. O parte a scriitorilor şi a criticilor noştri a vorbit şi continuă să vorbească despre poezia postmodernă sau postmodernistă. Cine sunt aşa-numiţii poeţi postmoderni? Generaţia '80 în totalitate, o anumită fracţiune a ei – poeţii *Cenaclului de luni*, după cum crede Mircea Cărtărescu (vezi *Postmodernismul românesc*, 1999) –, poeţii optzecişti şi cei şaizecişti (Nicolae Manolescu, în vol. *Despre poezie*), poeţii generaţiilor sau valurilor poetice '80, '90 şi 2000, aşa cum susţine Dumitru Chioaru în antologia *Noua poezie nouă* (2011)?

2. În volumul *Postmodernismul românesc*, Mircea Cărtărescu afirmă că „prin 1985 (…) optzecismul era deja epuizat ca formulă poetică" şi că poezia optzecistă s-a salvat prin „angajamentul în lumea postmodernă", prin „orientarea ei (…) către cultura de tip nord-american, astăzi un adevărat arhetip al postmodernităţii", aşadar prin sincronizare.

Credeţi în sincronizare? Asigură de la sine modelul american sau cel occidental, în general, calitatea poeziei obţinute „prin sincronizare"?

3. Cum definiţi dv. aşa-zisa poezie postmodernă din spaţiul cultural românesc? Care sunt trăsăturile specifice, definitorii ale acesteia? Se regăsesc trăsăturile poeziei noastre postmoderne printre trăsăturile poeziei postmoderne americane (occidentale) de valoare?

4. Mircea Cărtărescu găseşte că poezia postmodernă românească se trage/provine din *Cenaclul de luni* şi că ea are cinci poeţi optzecişti-postmoderni de valoare (vezi *Postmodernismul românesc*), iar Nicolae Manolescu, în *Istoria critică a literaturii române*…, mizează pe 18 poeţi postmoderni, dintre care 11 sunt tot din *Cenaclul de luni*.

Provine poezia postmodernă românească în mod prioritar din *Cenaclul de luni*, sau poeţii postmoderni de luni sunt doar cei oficiali? Dv. câţi poeţi performanţi postmoderni credeţi că avem? 5, 10, 100? Aveţi curajul să ne daţi câteva nume de poeţi postmoderni valoroşi?

5. Credeţi că poezia optzecistă „este principalul (dacă nu singurul) sistem de referinţă", „atât pentru cititorii avizaţi, cât şi pentru cei mai tineri poeţi", aşa cum spune Alexandru Muşina în *Antologia poeziei generaţiei '80* (prefaţă la cea de-a doua ediţie, 2002)? Adică, dacă ne raportăm la poezia modernă sau la cea postmodernă în general, suntem cumva pierduţi pentru poezie?

6. Generaţia poetică optzecistă este „cea mai bogată şi valoroasă generaţie poetică apărută în ultimii 45 de ani", spune Al. Muşina în *Antologia poeziei generaţiei '80* (*Prefaţă*, 1993). Ce rezonanţă credeţi că are poezia optzecistă sau optzecist-postmodernă în context contemporan universal?

7. În seminarul de la Stuttgart din anul 1991, numit *Sfârşitul postmodernismului: noi direcţii*, s-a discutat despre epuizarea literaturii postmoderniste şi despre naşterea unei noi literaturi.

Este postmodernismul occidental în criză? Este acesta deja o literatură a trecutului? Şi cum vă apare dv. insistenţa/stăruinţa întru postmodernism a poeţilor români, care după ce s-au sincronizat cu postmodernismul american cu trei decenii mai târziu, continuă să rămână în tranşeele postmoderne chiar şi după ce steaua lui (se pare că) a apus?

8. Dacă nu credeţi în poezia postmodernă, în ce poezie credeţi totuşi? Ce fel de poezie se face acum la noi? Care sunt notele ei definitorii şi ce şanse are ea să se impună, dacă o raportaţi la poezia postmodernă oficială, adică la cea susţinută azi de *Guvernul Literar Postmodern*?

Anchetă realizată de **Virgil DIACONU**

Emil NICOLAE
Scrisoare (ante)deschisă despre „postmodernism"

Motto pentru cititor (o definiţie care nu defineşte nimic):

„*POSTMODERNISM - mişcare de la sfârşitul secolului XX, în arhitectură şi artă, care respinge puritatea formelor şi a tehnicilor modernismului...*"

(un dicţionar)

Dragă poete,

Întrebările tale mă împing într-o discuţie care, cel puţin în România, s-a terminat înainte de a începe, deşi au fost măcinate multe vorbe pe această temă, pentru că - pur şi simplu - subiectul ne scapă sau nu e de noi. Şi s-a dovedit a nu fi nici chiar pentru alţii „mai răsăriţi", se va vedea mai încolo... Oricum, efortul tău de a sistematiza dubiile în această anchetă e o provocare ce merită toată atenţia. Dar nu-ţi garantez că logica dubiilor mele va coincide cu a ta. Mai întâi, o observaţie de bun simţ: în raport cu alte „etichete" care au jalonat mişcările sau atitudinile creaţiei literare/artistice de-a lungul timpului şi care conţin în lăuntrul termenului generic însăşi definiţia acelor mişcări sau atitudini (exp. clasicism, romantism, simbolism şi alte „isme", inclusiv modernism), „postmodernismul" este doar o indicaţie calendaristică, trimiţând la un moment/o perioadă/o epocă de după (post) modernism, însă nu şi la o anumită identitate estetică. Asta, probabil, deoarece e pentru prima dată când literatura nu mai furnizează terminologie pentru celelalte arte, ci importă un termen inventat în legătură cu noile transformări stilistice din arhitectură (v. Charles Jencks, *Limbajul arhitecturii postmoderne*, 1977). Explicaţia e lungă, dar o sintetizez: pierzându-şi poziţia centrală în cadrul fenomenului cultural general, literatura a fost trădată de proprii comentatori, care încep să tragă cu ochiul spre domeniile mai „vizibile" (deci mai profitabile), adoptând limbajul şi chiar teoriile acestora. Astfel se încheie şi lungul serial al „artei pentru artă" (a cărui derulare, în episoadele staliniste, i-a dus pe unii direct în puşcărie!), literatura încercând să-şi potrivească pasul cu celelalte

arte „postmoderne” şi asimilând justificări sociologice, filosofice, politice, tehnologice etc. Aici, dragă poete, am eu o întrebare pentru tine: nu cumva am intrat într-o etapă „postliterară” sau, în orice caz, „postartistică”?

Încerc să ajung la ţintele propuse de tine – „postmodernismul” românesc şi literatura numită „optzecistă” -, însă nu pot s-o fac înainte de a reaminti aici câteva repere obligatorii, ca să ştie toată lumea pe unde circulăm. În efortul lor de a generaliza termenul preluat de la arhitecţi, teoreticienii „postmodernismului” au comparat, au combinat, au corectat şi au ajuns la unele concluzii unanim acceptate. Iată una dintre cele notorii, care se opreşte la 11 (cf. autorului) caracteristici ale „postmodernismului” literar: indeterminarea, fragmentarea, decanonizarea, lipsa de sine şi de adâncime, ne(re)prezentabilul, ironia/perspectivismul, hibridizarea, carnavalizarea, performanţa/participarea, construcţionismul, imanenţa (v. Ihab Hassan, *Pluralism in Postmodern Perspective*, în *Critical Inquiry*, vol. 12, nr. 3, Spring / 1986 - Univ. Chicago Press).

Dincolo de sunetul cam lemnos al limbajului, sinteza e una dintre cele mai utile şi Mircea Cărtărescu o foloseşte în cartea sa *Postmodernismul românesc* (ed. 1999; 558 p.). Totuşi, să ne înţelegem: când invoc utilitatea mă refer la faptul că cele patrusprezece pagini ale universitarului american realizează un fel de sinteză a punctelor de vedere care circulau (în momentul publicării eseului) nu şi la „materia” literară propriu-zisă, adică la titlurile citate pe ici pe colo. Mircea Cărtărescu adoptă poziţia lui Ihab Hassan, în schimb e mai generos cu spaţiul acordat congenerilor, dar şi precursorilor (mai puţin succesorilor). Cu o sumă de introduceri şi acolade teoretice abile (altfel interesante pentru cine vrea să se informeze), scriitorul nostru îşi dezvoltă pledoaria pentru „postmodernismul” optzeciştilor (operează selectiv, desigur, cu vădită simpatie pentru foştii colegi de la „Cenaclul de luni”, adăugând câţiva „marginali” din Ardeal şi poeţii germani din Banat; la proză nu procedează mult diferit). Însă are grijă să nu se pronunţe tranşant pentru „postmodernismul” generaţiei sale, pentru că ştie el ce ştie: unde sunt „postmodernitatea” şi societatea „postindustrială” şi „postistoria” noastră, din care să se nască literatura „postmodernă”? Căci deja cunoaştem (am păţit-o şi altădată): etapele „arse” ori neatinse în realitate, dar suplinite cu lecturi şi reviste de import, vor produce o literatură de imitaţie, fie şi „postmodernă”! Că şi alţi optzecişti, ajunşi profesori universitari, se străduiesc să le vorbească studenţilor despre „postmodernism” (indiferent de motiv: afinitate, modă, tezism) nu-i de mirare şi nu-i de rău. Depinde însă cât de corect o fac...

Şi mai e ceva, dragă poete. Ţie nu ţi se pare ciudat că exact în anii în care ideile „postmoderniste” au contaminat intelectualitatea, celebrul Ilya Prigogine (Nobel pentru Chimie în 1972) a lansat „teoria haosului” (v. *Noua alianţă*, 1979; în colaborare cu Isabelle Stengers), referindu-se la universul instabil, ireversibil, de după (post) Einstein, unde „Dumnezeu se joacă cu zarurile”? Relativismul/relativizarea asociată „postistoriei” (v. Fr. Fukuyama, *Sfârşitul istoriei şi ultimul om*, 1992) şi „postmodernismului” a reuşit să arunce în aer criteriile de valoare şi, până la urmă, asta interesează.

Confuzia în care am ajuns, inclusiv în viaţa literară şi artistică, e o consecinţă a acestei situaţii. Sunt de acord că o convenţie sau alta, din oricare domeniu - inclusiv din artă, se erodează cu vremea, se perimează, poate fi contestată şi atacată, până e înlocuită cu alta. Iată o dinamică necesară, de care a profitat şi experimentul modernist. Dar o pulverizare totală a convenţiei pare de negândit şi de neacceptat. Or, „postmodernismul” haotic spre asta se îndreaptă. Şi aşa criteriile de selecţie dispar în burta bunului plac al unui individ sau al unui grup, care operează mereu după alte reguli decât cele artistice. Deci, bucură-te poete, că studiile şi antologiile sunt făcute încă de scriitori sau de universitari, pentru că - la o adică - e posibil să se găsească un „băiat de băiat” pentru o astfel de treabă, dacă va dibui ceva de câştigat din ea. Şi să nu te miri când vei vedea câţiva iluştri autori „postmoderni” fericiţi că se află sub coperţile cu pricina, ţinute strâns în degetele groase şi pline de ghiuluri, dacă pentru asta primesc o chiflă şi un pahar cu vin...

Exagerez, evident, însă numai ca să-ţi atrag atenţia că „postmodernismul” nu şi-a arătat încă toate feţele urâte; nu în sens estetic (şi mie mi-e greaţă de prea-frumosul dulceag!), ci în sens moral. Cunoşti, bineînţeles, povestea ready made-ului (M. Duchamp, pisoarul şi urmarea). E o invenţie (convenţie) modernă, care a făcut loc în zona artisticului mai întâi produselor industriale şi apoi tuturor „ingredientelor” pe care artiştii au găsit de cuviinţă să le folosească („arta brută”, „literatura brută”, dicteul automat, hazardul obiectiv, limbajul colocvial, ironia, paradoxul, calamburul, disproporţia/asimetria, colajul etc.). După negaţia absolută a dadaiştilor, suprarealismul şi toate celelalte forme de avangardă s-au străduit să inoveze ceva, au căutat „originalitatea” (care în artă rămâne un semn de valoare) care să le confere identitate. De aceea, la un moment dat, în cadrul „avangardei istorice”, s-a putut vorbi despre „avangarde” (la plural). A fost acesta un maxim al modernităţii? Nicidecum. Beatnicii americani, de pildă, au recunoscut de unde se trag, stilistic, venind cu temele, atitudinea şi lexicul lor. Astăzi, „postmodernii” ezită să recunoască deschis că se află în „ariergardă” sau că sunt „neomodernişti” (termeni folosiţi accidental), scriind sau operând vizual („pictura” e depăşită, nu?!) cu tehnicile avangardei (preluând, la capitolul „înaintaşi”, chiar şi numele puse de A. Breton pe lista cu precursorii suprarealismului), dar susţinând că fac o altfel de artă, „postmodernă”. De fapt, doar împachetează cu fel de fel de teorii prelungirea modernismului.

Şi mă întorc la literatura română, pusă în asemenea condiţii. Înfăţişarea parţial „postmodernă” pe care a dobândit-o în ultimele decenii (datorită optzeciştilor, dar nu numai lor) este un efect cultural global, o sincronizare mai mult sau mai puţin forţată. Aş fi preferat, recunosc, să fi existat o motivaţie de fond la această schimbare (aparentă), care să vină din „postindustrial” şi din „postistorie”. În schimb constat că unii dintre „postmodernii” noştri de vârf nu ezită să reacţioneze nostalgic (mai cu seamă în interviuri), dacă au ocazia, amintindu-şi de începuturile lor într-ale poeziei, care s-au consumat pe marginea drumului din satul natal, unde stăteau tolăniţi în iarbă şi urmăreau zborul auriu al albinelor. Or păşunismul rezidual nu e un suport adecvat „postmodernismului” şi nici un corespondent real („protocronic”?!) al ecologismului, asociat acestuia. Iar la cealaltă extremă, alţii (sau aceiaşi), care provin dintre urmaşii generaţiei sacrificate de industrializarea forţată („copiii cu cheia la gât”), îşi clamează artistic „indignarea”, pe bună dreptate, dar tot în limitele modernismului. Aşadar înţelegi, poete, că pledez pentru un „postmodernism” credibil şi justificat, nu simulat.

Dacă ţi se pare confuză povestea de mai sus, ia-o ca pe o emanaţie a „postmodernismului”, în care fondul (tema) a reuşit să înghită şi să digere forma... Regret dacă nu vei fi mulţumit de acest răspuns epistolar la întrebările pe care mi le-ai trimis (pornind de la premiza existenţei unui „postmodernism” românesc), însă dă-mi voie să am rezervele mele faţă de un fenomen literar încă nedesăvârşit, pe deasupra confruntat cu un concept încă nedefinit. De aceea, pe scurt, îţi pot spune că: 1. „postmodernismul” literar românesc nu există; 2. scriitori „postmoderni”, în sens calendaristic, suntem toţi, dar în sens stilistic (buffonian, adică) nici unul (conform devizei lui Rică Venturiano: „Ori toţi să muriţi, ori toţi să scăpăm!”); 3. totuşi, îţi pot cita două cărţi care se apropie de matricea virtuală a „postmodernismului” literar, cu autori din generaţii diferite: *Levantul* (1990) de Mircea Cărtărescu şi *Bibliografia generală* (1992) de Mircea Horia Simionescu; 4. eticheta „postmodern”, lipită pe/asumată de un autor sau altul nu-i conferă în mod automat şi valoare. Deoarece, deocamdată, în spaţiul nostru „carpato-danubiano-pontic” valorile încă sunt fatalmente obligate să se remarce în bătălia pentru modernitate/modernism!

Cu prietenie,

E.N.

O speţă de avangardă

În chip izbitor, Nicolae Prelipceanu* este un antiromantic. Cultul egoului, frămîntarea interiorităţii, intonaţia patetică sunt sub condeiul d-sale întoarse pe revers. Nimic din atitudinile idealizatoare nu scapă unei „deconstrucţii” ce se potriveşte mai bine avangardei decît aşa-zisului postmodernism (*de facto*, un modernism clasicizat), care caută a întruni într-o dulce concordie diversitatea posturilor, a procedeelor. Poetul e un avangardist, totuşi temperat de teama de-a nu se da (prea mult) în spectacol. Drept care adoptă un limbaj sec, noţional, de nuanţă brechtiană: „primăvara semnez/ în neştire/ valuri de frunze/ ca să-mi fie/ numele/ călcat în picioare/ la vreme/ de toamnă” (*secret*). Sau cu aceeaşi contracţie ostentativă: „portretul meu cu lacrimă de metal/ se vinde pe sub mînă/ la preţuri de nimic/ piaţa de portrete se închide la ora cinci/ portretul meu se vinde peste un ceas” (*lacrima de metal*). Programul stilistic al lui N. Prelipceanu e cel de-a pune, cum se zice, batista pe ţambal. Abundă profesiile de credinţă corectoare, delimitative prin negaţie: „cu groază am aflat că ne-am născut/ spre a fi plini de curaj şi eroici/ cu groază am scris chiar rîndurile de mai sus” (*10 ianuarie 1980*). Spre a părea mai convingător, poetul adoptă un ton pseudoobiectiv, un reducţionism, ironic, ţepos: „ce dacă pămîntul din jurul nostru/ se numeşte atmosferă terestră/ e numai o invenţie a altora ca noi/ pentru ca să nu recunoască/ situaţia reală în care se află// calcă rar pe deasupra pămîntului/ numai dumnezeu/ un pas al său din veac în veac/ mai salvează pe cîte unul dintre noi” (*groapa comună*). Nu ne dăm seama dacă bardul e totuşi credincios, cînd ne anunţă că dimineaţa „cu paşi mari/ va trece pe deasupra/ un zeu”, sau e doar agnostic, servindu-se de un simplu ornament de natura unei fantezii persiflatoare. Nu o dată e afectată inscienţa, perplexitatea ca spre a sfida aplombul poetului curent: „eu nu ştiu despre poezie şi despre viaţă/ poate despre celelalte să ştiu ceva fără să ştiu că ştiu” (*un pahar în picioare*). Admiţînd drept unic adevăr faptul că viaţa sa „nu există”, poetul ne mărturiseşte că se aruncă între verbe precum Blaga între boabele de grîu şi că dacă ele nu încolţesc, e singur vinovat pentru această „lipsă de viaţă”. Concură desigur la un asemenea comportament falsa impasibilitate, o insensibilizare mimată a celui ce declară că merge pe străzi neavînd timp să observe că ploaia face găuri negre în pielea sa, că trupul îi reintră în pămînt „ca o stranie electricitate”. Poezia e testată cutezător cu mijloacele prozastice: „poetulironic stă în bucătărie şi spală vasele/ din care a mîncat o pîine ironică/ tot acolo scrie şi gîndeşte/ mirosul complex al bucătăriei fiind mai aproape/ de adevăratul miros al lumii” (*poetulironic*). Acest personaj ar descinde direct din bufonii de curte, aşa cum „omul celălalt” se trage din maimuţe, deşi azi maimuţele au dispărut reîntorcîndu-se în oameni, de unde nu mai vor să iasă… Personalitate lirică puternică, Nicolae Prelipceanu se joacă cu forţa sa conţinută, aşa cum un individ cu merite evidente ar afişa o stare de mare modestie, ştiind că nu-l va crede nimeni. Dar se petrece un fenomen neaşteptat. În virtutea atracţiei dintre contrarii, discursul în cauză îşi depăşeşte într-un fel revolta avangardistă, puseele nihiliste, făcînd loc unui peisaj al reechilibrării, al acalmiei. Înlăturat fiind patetismul întors pe dos (un strat artificial, însă în care persistă obsesia factorului recuzat), apare priveliştea unui univers primordial. Distanţele în timp şi spaţiu se relativizează („cîteva secole trec repede mi se spune”, „iar de la mînă pînă la gură/ e o distanţă ca de la răsărit la apus/ şi de la frunte la vîrful picioarelor/ ca de la sud la nord”), fenomenele realului trec într-o solemnă aglutinare: „contopirea-i deplină/ atît între paşii cei grei/ sandală romană lîngă sandală romană şi umăr lîngă umăr/ cît şi între ei şi ceea ce este de călcat” (*noli tangere*). Neliniştitorul heraclitism e înlocuit de un pacific hieratism eleat: „ţine minte că nici o clipă nu trece/ că nici un rîu nu se mişcă/ mai mult de o secundă/ cînd îl priveşti” (*a uita*). Viziunea paradoxal rebelă, printr-o disciplină negativistă, a lui Nicolae Prelipceanu se destinde astfel într-o bine meritată odihnă clasică.

Gheorghe GRIGURCU

* **Nicolae Prelipceanu**: **portret sumar al unui necunoscut de altădată**, Tipo Moldova, 2011, 374 pag.

Note despre civilitatea şi umanismul lui G. Călinescu

- Călinescu, vreau să fiu
Proletarul cel dintâi!
Să pun în picior opincă
Şi să strig câte-o lozincă!
Spune-mi ce ar fi mai bine
Ca s-anunţ vremea ce vine?!
Gaettany

- Orice-ai pune în picioare
Eşti o floare, eşti o floare,
Nu poţi fi un Ics sau Zet,
Fiind de veacuri un Rozet!
Bietul Ioanide

Am reprodus mai sus câteva versuri scrise şi schimbate între ei, în şedinţa Academiei Republicii Populare Române din 4 mai 1951, de academicienii proletari Alexandru Rosetti şi G. Călinescu pe post de textieri inspiraţi, semnând fiecare cu numele personajelor pe care le întruchipează în cele mai proaste romane ale lui Călinescu: *Bietul Ioanide* şi *Scrinul negru*.

Deşuchiatele expresii ludice ale minţii acestor făuritori de climat cultural popular şi socialist, la care îmi permit să fac trimitere aici, au fost puse în circulaţie, fără niciun complex sau urmă de tresărire morală, în plină epocă de cult deşănţat al „divinului critic", de către Alexandru Rosetti, îngrijitorul şi prefaţatorul ediţiei *Corespondenţa lui G. Călinescu cu Al Rosetti (1935-1951)*, Ed. Eminescu, 1977. În fond, Al. Rosetti, editorul de lux, la *Fundaţii*, al operei de dinaninte de 23 august 1944 a lui G. Călinescu, după părerea mea singura care contează, continuă să îşi facă treaba cu osârdie şi după acest moment, animat de ideea (pe care i-o strecurase în minte tot Jorgică), anume că în noua orânduire el ar trebui să fie nu numai directorul acestor Fundaţii, devenite, de acum, ale sale, dar şi al tuturor editurilor democrat populare pe care ar fi trebuit, de drept (!), tot el să le păstorească…

Trec peste răsfăţul insalubru cu bileţelele schimbate de doi intelectuali care, de la înălţimea fotoliilor Academiei comuniste, ignoră în mod grosolan situaţia inacceptabilă a atâtor colegi expulzaţi din rândul nemuritorilor şi condamnaţi de regimul democrat-popular la ani grei de muncă silnică la Canal sau în temniţe ca Gherla, şi mă întreb oare când era sincer Călinescu în privinţa „statutului" acestei instituţii sfinte pentru *tudorei*; atunci când dezavua accederea în cel mai înalt for ştiinţific al ţării a unui intelectual de înălţimea lui Eugen Lovinescu, în baza meritelor („discutabile") ale cărturarului, considerat „omul cel mai patologic vanitos şi rău" sau atunci când devine molipsitor de jovial, empatic şi iresponsabil lângă nişte amici de teapa lui Mihai Roller, Leonte Răutu, A. Toma, Mihai Beniuc şi atâţia alţi tovarăşi de malversaţii şi agape ignare.

A-l admira azi, cu ochii închişi şi de pe certe poziţii cripto-comuniste, pe G. Călinescu (fără adică să-i pui măcar în discuţie, din perspectiva normalităţii prezentului opera şi parti-pris(urile) ideologice, ca să nu mai vorbim de contradictoriile laturi ale omului-spectacol şi ale omului dublu şi duplicitar, suferind, între altele, şi de o gravă depresie nevrotică, punct…) înseamnă a perpetua şi a avea grave complexe culturale, o psihologie de belfer retardat, grave carenţe morale (oare de ce?) şi, indiscutabil, un gust de două parale. Înseamnă a fi încă din viaţă mumia grav cariată de la Antipa. Poate chiar întreaga colecţie chinezească!

A admite, la înghesuială şi pentru a conferi contextual poltroneriei şi minciunii un oarece grad de „plauzibil", când noi propuneam în articolul *Metamorfoza purpurie a lui G. Călinescu* o discuţie despre „cazul" sau „problema" fariseismului doctrinar al acestuia, că „titanul" ar avea şi el acolo, ca tot omul, „păcatele sale, care pot fi discutate în chip serios" – nu însă analizate, evident, şi de un „fost" ca Urdorel Cârstea, fiu de miliţian şi „profesor" într-o şcoală de reeducare a minorilor aflată în subordinea Direcţiei Generale a Penitenciarelor şi a Coloniilor de Muncă (*unde nu e să fie glagorie nici Dumnezeu nu poate face minuni!*) – înseamnă de fapt a te afla în treabă ca prostu' acolo unde nu-ţi fierebe oala. Şi-apoi ce mostră a dublului limbaj şi sfruntatei versatilităţi comuniste ne-ar fi putut furniza cu mai mult aplomb acest notoriu emasculat al rectitudinii, decât prostia asta cu „păcatele", prezentă în toate stereotipele luări de poziţie criptocomuniste? Ce-are a face, mă întreb însă, rătăcitul Cristea Tudor, un vistavoi caraghios plin de stereotipii şi de prejudecăţi comunistoide, nici scriitor şi nici profesor, după cum îl portretizează apăsat Ion Coca în romanul *Utopia unui profesor*, cu „cazul Călinescu" (în care n-a fost în stare să aducă niciun argument) n-am înţeles şi nici nu voi înţelege vreodată. O maximă al cărei autor nu mi-l amintesc pe moment spune că nimic nu e mai greu de recunoscut decât lucrurile care te fac caraghios. Şi asta pentru că, *primo*, individul nici măcar nu l-a citit pe cel pe care îl apără din oficiu. *Secundo*, şi dacă s-ar pune cu burta pe carte de-acum încolo, tot nimic n-ar pricepe, insul nostru fiind atins de o cecitate proverbială, cum m-a asigurat în câteva rânduri regretatul Alexandru George, cel care nu se înşela niciodată la oameni. După o viaţă de frustrări provinciale, în rol de măgar ce s-ar vrea leu (vezi fabula omonimă realizată de Al. Rostetti şi G. Călinescu), la senectute, ridicându-şi poalele în cap, omul nostru din Delureni (!) se vede treaba însă că şi-a propus să stea cu pana pe sub nas, să rumege idei-scaieţi, să zbiere, să urle şi să ragă, năvârlind adesea pe un jegos blog personal. Fără să utilizeze ca mine - cum îşi imaginează adacadabrant măgarul

nostru – „neologisme şi cuvinte rare, scoase cu penseta de prin dicţionare” şi deloc (vai!) pe placul lui Nărodel Cârstea, zis după mama ukraineancă şi Bovinovski, autorii zisei fabule au folosit acolo cuvântul *a năvârli*, cu sensul de… *a fi apucat de dambla*. Cum nu se poate mai potrivit, de altminteri, pentru a designa şi situaţia clientului nostru cu blog cu tot. Însă vocabula e întrebuinţată şi de Caragiale („femeia are năvârlii grozave”), iar în *Dicţionarul universal al limbii române* (1896) al unui alt ploieştean, Lazăr Şăineanu, lingvistul îl repertoriază la pag. 491 echivalându-l cu *a fi cuprins de năbădăi*!

Într-o superbă lucrare despre *Istoria culturală a grecilor*, Jacob Burckhardt e de părere că adevăraţii oameni mari au fost dintotdeauna acele personalităţi etice care au înrâurit în chip fundamental, prin opera şi idealurile lor umaniste, viaţa noastră şi întrega dezvoltare culturală a unei naţii… Mărimea acestor personalităţi este resimţită într-o cultură ca o vrajă, iar operele lor lucrează asupra noastră ca experienţe capitale de viaţă. Prestigiul şi exemplaritatea lor ţin de categorialul etic ce stă în ordinea lucrurilor înseşi.

Nu sunt un, Doamne fereşte, maniheist care vede lumea despărţind tranşant şi ilogic binele, frumosul şi adevărul de rău, urât şi minciună, care sunt, admit, la fel de ale vieţii, dar citind *Corespondenţa lui G. Călinescu cu Al. Rosetti*, cuprinzând, în linii mari, perioada cea mai fastă din întrega activitate a criticului şi istoricului literar, în calitate de simplu cititor m-am întrebat dacă nu care cumva această corespondenţă nu ar fi fost mai bine să nu fie publicată niciodată. Prea multe amănunte ce ţin de caracterul omului Călinescu (şi sunt în *Corespondentă* mult prea destule!) ni l-ar putea face tuturor nesuferit, deşi „vocea cântată” şi înregistrată pe bandă în puţinele lui prezenţe la catedra din Bucureşti îmi sugerează, cel puţin mie, cu totul altceva. Opera, scria undeva Tudor Vianu, îşi ajunge cu atâta plinătate sie însăşi, încât ne-am putea dezinteresa până la urmă de identitatea autorului. Însă dacă nu eşti Homer sau Shakespeare, unde opera este totul, identitatea civilă a autorului, ca şi amănuntul anecdotic al vieţii lui, umanitatea sa, valoarea lui etică, felul lui omenesc de a fi capabil să influenţeze pe al nostru nu pot să nu ne intereseze.

Scriitori importanţi - nu contestă nimeni faptul -, G. Călinescu şi Al Rosetti nu sunt niciunul, desigur, nici Homer şi nici Shakespeare; nu sunt nici măcar niscaiva „tiatani”, cum s-a exprimat deja pe blog complexatul Cârstea din Găeşti. Aşa încât, într-un alt spirit decât cel atât de zbârcit al „preopinentului”, fiindcă tot avem la îndemână *Corespondenţa*, să aruncăm, în zbor de pasăre, o privire dacă nu asupra unor amănunte anecdotice din viaţa cărturarului care propusese la un moment dat demolarea Bibliotecii Centrale Universitare şi ridicarea unui monument cu secera şi ciocanul (!), atunci măcar asupra civilităţii şi omeniei lui, capabile peste timp – nu-i aşa? – să ne fie nouă, românilor, măcar un valabil îndreptar comportamental.

Este binecunoscut amănuntul că autorul *Vieţii lui Mihai Eminescu*, ca un cal nărăvaş, nu a putut suporta şi nu a întreţinut, realmente, nici un fel de relaţii cu congenerii (şi nu numai) care au scris despre marele poet! Excedat de anvergura operei lui Lovinescu, Călinescu îl evita ostentativ în epocă pe cel care îl debutase în revistă, deşi, aşa cum am arătat într-o tabletă despre Al Ţuţuianu, autorul *Mutaţiei valorilor estetice* nu a ezitat, mult timp încă după acest moment, să îl invite să citească la *Sburătorul*, ba chiar a făcut nenumărate diligenţe în acest scop…

Pentru Călinescu prezenţa lui (Lovinescu) până şi într-o asociaţie literară (vezi *scrisoarea* către Al. Rosetti *din 30 mai 1936*) „înseamnă necinstea şi intriga şi ca atare s-a vădit în Soc. Scriitorilor. Toate enormităţile făcute de acea societate lui i se datoresc, lui care nu are decât o idee fixă: de a i se recunoaşte că a scris 75 (sic) de volume şi că el e cel mai mare om pe care l-a produs România”. Să nu uităm că frumoasele aprecieri călinesciene veneau la doar câteva luni după ce Lovinescu publicase şi al doilea volum (*Bălăuca*) din ciclul romanesc dedicat vieţii lui Mihai Eminescu. Despre Perpessicius, mai mare ca el, ca şi Lovinescu, cu câţiva ani buni, coautor împreună cu Jacques Byck şi Al Rosetti al unor manuale excepţionale pentru învăţământul nostru secundar de la acea vreme, cercetător binecunoscut al operei eminesciene şi probabil cronicarul literar cu cea mai întinsă activitate din toată literatura română, în acelaşi an, pe 1 decembrie, fiul adoptiv al impiegatului CFR îi scria ultimului pomenit cu nestăpânită ură: „Am primit cartea lui Perpessicius, această pestilenţă a Danubiului brăilean. Acest Pespedicius e cel mai tipic reprezentant al criticii flamboaiante şi un graeculus desăvârşit (Probabil nu-l citeşti). Articolele lui găsesc cu greu o motivare în gazetă, în volum ele sunt o exaţiune abuzivă a amabilităţii dumitale. El se ocupă de toate stârvurile literaturii (…), luând în serios chiar pe Gyr, chiar şi pe quasi-dementul Magheru (George Magheru, *n.n.*), într-un stil unsuros, tăvălit la picioarele cititorului, cu solemnităţi de petiţie (…), cu rezerve acoperite în patru perechi de mănuşi şi cu laude colosale, duse până acolo încât să pară a ieşi din ele o ironie. Scopul lui este a-şi pune bine inexistenta-i activitate literară cu toţi inşii, de a deveni un fel de sigură trâmbiţă a orice inepţie. (…) Îl pândesc pe acest măscărici dar eu sunt un elin, ca şi d-ta, şi-l voi izbi cu o măciucă în momentul cel mai dezagreabil: când mă va flamboaia din nou”.

Mă abţin de la orice comentarii. În interstiţiu, îmi permit doar să subliniez că textul spune absolut totul despre caracterul Bietului Ioanide! În 17 august 1940, la câteva zile probabil după alegerile de la Societatea Scriitorilor Români a preşedintelui breslei, ca urmare a decesului în urma unui atac de cord a predecesorului, generalul N.M. Condiescu, fost aghiotant şi bibliotecarul personal al Regelui, Călinescu îi scria lui Rosetti, de această dată *În chestia H* (Herescu, *n.n.*). „Surprindere totală. Un necunoscut care ‹‹activează››, pompat de lichelele de scriitori români. Primejdios. Silogismul mi se pare clar. Un Preşedinte al S.S.R. e cel mai mare în grad. Însă H. nu e scriitor, nu e nimic, iar S.S.R. nu e o asociaţie de valori, când până şi Academia, cu altă structură, ‹‹evită›› personalităţile vremii”.

Trebuie spus cititorului că N.I. Herescu, conştiinţă exemplară a exilului românesc, după 1944, era la momentul alegerii sale în fruntea breslei scriitoriceşti un reputat profesor universitar de limbi clasice, director al Institutului de Studii Latine din Bucureşti, poet, prozator şi traducător, pe deasupra, şi o figură binecunoscută de Siguranţa Statului burghez pentru atitudinea sa consecvent anticomunistă. Supărarea abia stăpânită a lui G. Călinescu, din pasajul de scrisoare citat, provine din amănuntul că, în întâmpinarea intereselor sale editoriale, strict personale, el l-ar fi vrut la cârma Fundaţiilor Regale pe Al.

Rosetti, probabil singurul său prieten, cel care, după o stagiatură în fruntea *Fundaţiilor* începută în 1933, fusese înlocuit cu N.M. Condiescu, situaţie perpetuată acum cu N.I. Herescu. Din aceeaşi pricină, cu siguranţă, îl va încondeia în *scrisoarea din 16.IX. 1941* şi pe Dimitrie Caracostea (preşedinte al aceloraşi Fundaţii Regale pentru Literatură şi Artă între 1941-1944), deşi în această calitate şi în vremuri de război neînchipuit de grele, fostul ministru al Educaţiei i-a pus în circulaţie fără mari seisme *Istoria Literaturii Române de la origini până în prezent*, plătindu-i, în limitele posibilului, şi un onorariu decent. Ciudată potriveală: fostul asistent al celebrului lingvist austriac Vilhelm Meyer Lübke era şi el, încă din 1938, autor al studiului *Arta cuvântului la Eminescu*. Drept mulţumire pentru stipendiul oferit cum necum pentru *Istoria literaturii…*, „Bărbatul care…" n-a schiţat un minim protest şi n-a întreprins concret nimic pentru a-i face cunoscută situaţia şi a-l salva, când universitarul, batjocorit de el statornic sub numele de Kakaprostea, a fost înlăturat din Academie şi aruncat de comunişti în temniţa de la Sighet (pentru a fi destul de precişi, exact cu un an înainte ca genialul cuplu Rosetti-Călinescu să desăvârşească neasemuitele versuri cu *Proletarul cel dintâi* !).

Iată însă şi fragmentul de scrisoare izvorât, oricâtă estompă am pune adevărului, din cea mai viscerală invidie: „Fundaţia a fost mobilată cam stil Rally (*Al. Rally, fost secretar la Fundaţiile culturale regale*, n. edit.): ţipător (stambă roşie, lumânări de seu, loji de scândură). Pentru Caracostea e un interior de Halima; vine de la nouă şi stă vrăjit pe fotoliu, ca într-un feredeu… şi pute a ceapă". Un amănunt: Dimitrie Caracostea a fost singurul profesor din Universitatea Bucureşti care l-a notat pe studentul G. Călinescu de la Litere cu 10! Dintre congeneri o părere ceva mai mobilă are Călinescu doar despre Şerban Cioculescu. Dacă în 1940, referindu-se la *Viaţa lui I.L. Caragiale* găsea în cartea acestuia şi „unele părţi graţioase", după numai un an purtarea (!?) criticului îndatorat, căci „l-am lăudat, i-am găsit talent", i se pare de-a dreptul tristă, întrucât, scriind la rându-i despre *Istoria literaturii* ..., „El mă insultă, organizează anchete, trece treptat de la amabilităţi suspecte la negaţiuni tranşante, declară caricatură portretul lui Iorga (!?!). În loc de a recenza pur şi simplu". În *scrisoarea din 7 februarie 1942*, verdictul în cazul criticului, comunicat urgent omului său de casă, sună a sentinţă. „Apropos de Cioculescu. Nu pricep cum nu se poate controla. Tot ce scrie e fără linie, lăsând să se scurgă o fiere neagră, cu greu de apărat mai târziu. Pretinsele lui observaţii ‹‹ştiinţifice›› sânt imposibil de susţinut. Observaţii se pot face şi emendaţiunea e un proces inclus în orice operă bizuită pe informaţie. Dar inadvertenţele ‹‹cronologice›› observate de el sânt în capul lui, doar".

Nimic nu pare a-l mulţumi, cu nimic nu se împacă saurianul nostru degustător de literatură. Ca să deschid o paranteză, despre acest aspect, care ţine la el de bilă şi nevrotic, poate voi găsi timp şi ceva bunăvoinţă altă dată. Revenind, „cartea lui Pompiliu Constantinescu (*Tudor Arghezi, 1940*, n.n.) nu putea să fie pentru acelaşi Jorgică decât „un galimatias de mică cultură pretenţioasă (adamic! etc.)". Iar „Ralea, ca să ne oprim totuşi la o apreciere ceva mai blândă, după părerea aceluiaşi, n-are timp să se cultive".

Călinescu, evident, îşi desfide cu un aplomb sinucigaş generaţia. De altminteri, în *scrisoarea din 3-4 septembrie 1937*, se exprimă mai mult decât edificator în acest sens. „Nu-mi vorbi de generaţia mea, îi scria el amicului aristocrat, devenit numai peste câţiva ani un gen de proletar şi mai aristocrat. *Cine? Cioculeştii, Eliazii etc.* (s.n.)*?* N-am primit de la nimeni niciun semn de simpatie. Generaţia mea eşti dumneata". Care *dumneata*, ne întrebăm pe fugă şi noi: filologul sau editorul?

Cât despre *Eliazi*, din fericire, lumea liberă a dat deja Cezarului ce e al Cezarului. Nu totdeauna *l'important c'est la Rozet*!

Ştefan Ion GHILIMESCU

Veniţi la fântână

Veniţi la fântână cu toţii!
Priviţi părăsita de apă
Cum plânge-nşelată de hoţii
Ce chiar şi din lacrimi se-adapă…

Rugaţi-vă-n drum de scăpare
De rele, de visele arse…
În lacrimi şi cu lumânare
Ieşiţi cu toţii din case!

Să plouă-ndurare preasfântul,
Veniţi la fântână cu toţii!
Aduceţi pe braţe pământul!
Aduceţi şi viii...şi morţii…

Ţipăt şoptit

Te-aud! La geamul gândului meu.
Eşti ţipătul iernii şoptit…
Tu nopţii dai foc
Şi nu mai sunt eu
Şi somnul mi-e plâns pustiit.

De ce nu mai vii?...
Tot cerul iubirii de-atunci,
De viu mă îngroapă.
De viu îngropat,
Mă-nchin în genunchi şi pe brânci…

Te-aud de parcă-ai veni!...
Eşti ţipătul lumii, şoptit…
Şi nu mai am somn între morţi,
Între vii…
Şi viaţa mi-e plâns răstignit.

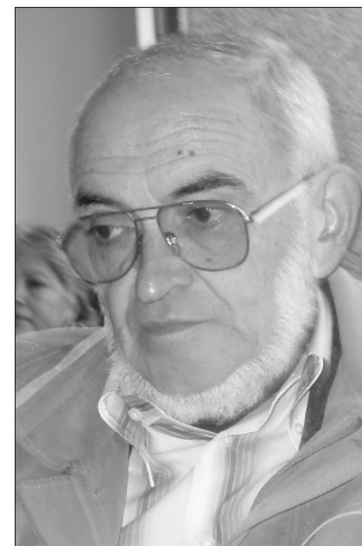
Întoarcere

Pe drumul lumii, bătătorit
De-o nesfârşită nuntire,
Mă-ntorc din alt veac, curat şi smerit…
Mă-ntorc mireasă şi mire…

Sub paşii tăcuţi de frunze târzii
Suflarea-mi din urmă tresare.
Şi vin din alt veac. Si vin printre vii…
La nuntă mă-ntorc lumânare.

Maria MIRAL

Un papă la Păltiniş: Constantin Noica (I)

Examinată în chiar devenirea ei, filosofia noiciană nu s-a schimbat. Ea nu a cunoscut metamorfoze brutale, salturi şi piruete ameţitoare. Fireşte, s-a nuanţat, intuiţiile din cărţile de început au rodit, limpezind viziunea. În linii mari, însă, *acelaşi* Noica ne întâmpină, începând cu reeditatul, în 1990, *Jurnal filozofic* (tipărit în 1944, Şerban Cioculescu semnalând prompt „aptitudinile literare" ale autorului) şi până la „Jurnalul" din anii detenţiei. E vorba, categoric, de *o proză filozofică* (Eugen Simion), fie că luăm contact cu reflecţiile unui tânăr (aflat la vârsta la care performanţa poate începe), fie că avem în faţă pagini amare, din „captivitate", scrise cu o superbă detaşare.

În fond, Noica fuge de tirania profesoratului. El nu vrea adevăruri verificate, mortificate, ci iubeşte oamenii tineri, dispuşi să caute împreună (dar cu voci separate) *adevărurile*; să caute, altfel spus, perpetua ucenicie, nu maturitatea forţată; să descopere *sensul* unui adevăr şi, în cele din urmă, pe ei înşişi. Să se dezvăluie. Noica se vrea *un mijlocitor* care îşi strecoară îndoiala, care te coboară în infernul interogaţiei. Certitudinile se clatină, nu ne rămâne decât una: incertitudinea. Şi, apoi, repetând vorbele lui Leon Bloy, putem şti cine dă şi cine primeşte?

Aşezat „în curgere", spiritul nu vânează reuşita, ci doreşte căutarea; astfel, se regăseşte şi se împacă cu lumea, ferit de ispita posesiei, de pofta achizitivă, de „cascada de înstrăinări" care-l ameninţă, modelat (mutilat) de context; pe biruitorul de-o clipă, nefericitul de învingător, bietul frate Alexandru strivit de „nebunia binelui". Intrând, astfel, în repetiţia oarbă şi pregătindu-şi moartea fiinţei spirituale. Or, Noica visează supremul rol: cel de *întârzietor*. Curgerea, pierderea, viaţa însăşi, cu seria ei de căinţe; sau anchiloza, efortul de a păstra un „suflet stătător" – iată alternativele. Este clar că Noica îi iubeşte pe învinşi. Înţelege că *devenirea* (ca desfăşurare) se regăseşte în trecere şi petrecere (regretând că ultimul cuvânt a fost „expropiat de cheflii"). Filosoful pledează pentru *donjuanism*: „esenţialul e să cucereşti". Are experienţa erorii, gustă voluptatea înfrângerii, acceptă riscul şi singurătatea comunitară; starea de spirit – zicea Noica – e mai importantă decât conţinutul. Vrea, spuneam, căutare, adevăruri *vii*, nu exactitate, „cadavre de idei"; important ar fi nu să triumfi, ci să ştii ce să faci cu nereuşitele.

S-ar părea că Noica ar slăvi ignoranţa (în care gâlgâie viaţa) şi risipirea. Nu preciza filozoful că toată viaţa noastră morală încape între fiul risipitor şi fratele lui? Acestea sunt „miturile" noiciene: *mitul Şcolii* şi *mitul Fratelui*. Filosoful vrea o şcoală fără ziduri şi fără profesori; „elevii", despărţindu-se de oamenii de serie, vor învăţa singuri. Admiră, însă, virtutea de a crea o echipă, de a propaga o „energie difuză", „dispărând" în ceilalţi; adică, *afirmarea prin alţii*, cei care vor rodi fără tine, cum se consolează. Dăruindu-se şi renunţând, Noica gustă „fericirea secretarială". Înţelege că esenţialul ar fi întâlnirea cu *celălalt*, fiecare om fiind „o formă de încăpăţânare"; adică, *o idee*, adaugă el imediat. Iar un exemplu de seninătate intelectuală e mult mai convingător decât o lecţie, chiar şi strălucită.

Într-adevăr, al doilea jurnal (*Rugaţi-vă pentru fratele Alexandru*), scris în 1965 şi apărut în 1990, emană o invidiabilă seninătate, incredibilă. Filosoful face abstracţie de mizeria colcăitoare, depărtându-se de cele lumeşti. Alternează scenele reportereşti cu comentariile subţiri, împinse în parabolă. Dispus a gândi categorial, e sedus – mai degrabă – de eleganţa raţionamentelor, lepădându-se de înclinaţia vindicativă. Scrie fără înverşunare, nu vrea să reţină chipul „lor" (să nu uităm că era în detenţie, „înhăţat", supus *reeducării*, paginile putând depune mărturie). Opune puterii discreţionare, autorităţii inchizitive nedomolite, *detaşarea*, privind cu blândeţe pe aceşti falşi, jalnici învingători. Experienţa de închisoare îl ridică la înţelegerea prizonieratului cosmic. Scapă de plasa concretului plonjând într-o meditaţie care poate fi (examinând condiţiile), deopotrivă, sterilă şi ridicolă. Îşi contemplă fiinţa trupească, privind – aproape neutru – la ce se întâmplă *acolo*. Ca la intervenţia pe care o suportă („volvulus intestinal"), când operatul, cu luciditatea detaşării, se desparte de propriu-i destin. Vrea să gândească liber şi să-şi populeze singurătatea, opunând ororilor realului bijuteriile mentale. E atent nu la grozăviile călăului, un biruitor nesigur, ci la suferinţele lui, incapabil să vadă în durată. Desprins de toate, mânat de o obsesie pedagogică, visează *antrenoratul*, faimoasa şcoală. Şi, în cele din urmă, ieşit din calvar, din privaţiuni şi suplicii, ne întâmpină surâzător, cu un sfat creştinesc.

Acesta a fost Noica. Trăia la altitudine, nesocotind circumstanţele, ignorându-le princiar. Dar poate intelectualul, ne întrebăm, omul „obsedat de inteligenţă" (cum îl definea Zarifopol) să scuze, în numele performanţei, a beţiei ideilor, fărădelegea? Fireşte, nu e cazul lui Noica. Deşi „anexat" fraudulos (cum credea Al. Dobrescu), el nu e departe de „păcatul amoralismului". Discuţiile pe acest subiect „fierbinte" vor continua cu fervoare. Dincolo de controverse, avem nevoie, cercetând peisajul colcăitor, de blânda detaşare a filosofului, privind fără încrâncenare, fără belicozităţi, în juru-i. Spirit relativist, Noica descoperea în fiecare individ o şansă. Ea trebuie cultivată *pe cont propriu*, spre sensul plin, eliberând infinitatea din noi; adică, „omenescul din fiecare".

*

Un Noica, fixat în pagina memorialistică a lui Eliade, este, bineînţeles, sârguincios, învăţând cum filosofau cei mari, adăpându-se lacom la izvoare. Comentând, în 1935, o traducere din Descartes (prevăzută cu o substanţială introducere a lui Noica), Eliade scria despre filosoful-prieten: „erudit fără să fie pedant, pătrunzător fără să fie cazuist, pasionat fără să fie liric". Negreşit, observaţii valabile încă, la care adăugăm regretul (comunicat tot de Eliade) că lucrările lui Noica sunt accesibile doar românilor; şi, bineînţeles, gelozia aceluiaşi: Noica ne învaţă propriul limbaj, ispitit de chemarea scriitoricească. El tălmăceşte abstracţiunile, stă „de vorbă" răbduriu şi ne îmbie la masa graiului obştesc, acolo unde sălăşluieşte şi rodeşte duhul românesc. Textul „ştiinţific" trece în povestire, intersectând înţelepciunea. Dezbrăcând armura conformistă, ferit de oboseala modelelor, refuzând catehismul academismului, filosoful se încarcă de evlavie şi îndoieli. Noica e stingherit de idolatrie, cea care, cum bine se ştie, dezvoltă prozeliţi, nu continuatori. A te trece, împlinindu-te – iată suprema rostire/rostuire a lui Constantin Noica: cel care a izbutit, a devenit fiinţă.

Jurnalul de la Păltiniş (1983), transparent mai cu seamă pentru ambiţiile şi orgoliile discipolului (G. Liiceanu), reunea în câteva reprize (într-un soi de decameronizare) meditaţii păltinişene; vraja speculativă şi persuasivă a lui Noica răzbate în fiece pagină. Cel cuprins de condiţia căutării, mereu apt de isprăvi culturale în recluzia sa deliberată, transformă cultura în mediu natural de existenţă. *Jurnalul* prezintă un Noica interesat de străfunduri, nu de suprafaţă, abstras determinaţiilor (oarbe, adaugă filosoful), intrat în indiferenţă; fiind în filosofie, Noica e pe drumul către o idee, desfăşurând cu seninătate un punct de vedere asupra lumii, în toate detaliile ei, plutind în sfera pură, evitând adică capcanele vieţii pentru a nu-şi rata traiectoria. Dar există şi un Noica-omul, răvăşit de momeala faptei, trădându-şi „somnambulismul fecund" şi nerespectându-şi, astfel, propriile precepte. Nu discutăm sistemul lui Noica, ci *lecţia filosofului*; el a trăit ascetic sub o idee: putinţa noului, căutând noul fiecărei zile, convins că orice răspuns trimite la o întrebare.

Jurnalul discută, de fapt, esenţial, problema paideică: accesul la spirit, modul cum spiritul insaţiabil, în creştere, asigură plinătatea fiinţei. Scenariul paideic presupune un *spiritus rector* şi, negreşit, ucenici; trezirea spiritului obligă la propagarea lui. Cei intraţi în raza lui Noica au avut o şansă; *efectul Noica* nu poate fi măsurat, dar funcţia lui de provocare este indiscutabilă. Noica este *un incitator*, el cultivă dialogul, iar acesta, la rându-i, trezeşte nevoia replicii. Iată de ce Liiceanu vorbeşte de „trădarea fecundă", rupând discipolatul prelungit; satelizarea perpetuă ar anula modelul paideic. Despărţirea de magistru se anunţă, astfel, inevitabilă. Dar cum? Observăm că Liiceanu nu face figură de discipol pacient; şi asta şi-a dorit-o, bănuim, chiar Noica. El scrie o carte fără respectul paralizant de altădată, contaminat – e drept – de apologetică, dar terorizat de proiectul cecului în alb, ros de frica de a nu dezminţi aşteptările. Antrenamentul întru spirit, secretând cultura, râvneşte la cultura de performanţă, respirând aerul tare al înălţămilor. A trăi cultural în adecvaţie, a propune un model cultural (îmblânzitorul Noica beneficiind de autoritatea unui guru), a iniţia prospecţiuni – toate acestea întreţin un joc superior în numele unor idei înalte.

Adrian Dinu RACHIERU

Iubire de-o vară

Azi, mi-am condus iubirea către gară
Cu un bilet doar dus şi nu şi înapoi.
Am găzduit-o chiar de astă-vară,
Când ne ţinea de mână pe-amândoi.

M-am străduit mereu să-i fie bine
Şi-am ocrotit-o, în absenţa ta,
Plecat, îngândurat, de lângă mine
Et cetera, et cetera…

Te re-ntorceai prea rar, la noi, acasă,
Mai plictisit şi rece, adesea obosit.
N-ai observat şi nici acum nu-ţi pasă:
Frumosu-i chip părea îmbolnăvit.

Ea de la tine aştepta un semn
Că n-ai uitat-o şi că ţi-a lipsit.
Am încercat, zadarnic, s-o îndemn
Să mai rămână. Şi ne-a părăsit.

Bagajele, îngreunate cu ce-ţi spun,
I le-am cărat, umilă, pân' la gară.
Cu vocea stinsă i-am urat „drum bun",
Iubirii mele doar de-o vară…

Un dans imaginar

Ieri, mâna ta mă căuta fierbinte
Şi ochii tăi mă dezbrăcau încet.
Mă rătăceai prin caldele-ţi cuvinte
Şi-mi fredonai un cântec desuet.
Mă-nfiora privirea ta tăioasă
Şi vraja clipelor, divină…
În dansul nostru mă vedeam frumoasă,
Iar sufletul îmi revărsa lumină.
Şi noaptea a intrat cu noi în joc
Ţesându-ne deasupra mii de stele,
Şi însuşi timpul se oprise-n loc
Să-şi caute perechea printe ele.
Mireasma florilor de tei părea
Ninsoare dulce picurând din cer
Şi-n jurul nostru parcă se zărea
Câte un înger surâzând stingher.
Vrăjită, ţi-am furat râzând
Un zâmbet apărut în fugă,
Ţi-am dat în schimb o stea căzând
Şi mâinile împreunate-a rugă.
În zorile scăldate-n rouă,
Tangoul nostru asfinţea, treptat.
Impersonal, a început să plouă
Şi visul ca un nor s-a destrămat.

Daniela PĂUN

Chanson pour Inanna, 11

aujourd'hui tu m'as donné plus que ton silence,
aujourd'hui tu as été beaucoup plus généreuse,
aujourd'hui tu t'es offerte dans toute ta splendeur
aux bords de l'étang
où j'ai cru entendre des murmures de roseaux
et j'ai écrit ton nom sur une peau de chevreuil
qui m'habille
quand je pars à la chasse aux loups.

parfois, nous voyons paul, le soldat saint, passer
par le bois de boulogne et il écrit à marie
à propos de ton ombre en douce révolution
avec ta chaussure jaune satinée.

nous déménageons dans la maison de tasmanie
où un bruit de larmes
tombe sur les dalles de pierre
et sur le bord gris de la fenêtre.

un sentiment distillé s'égoutte
dans nos corps fatigués
il nous inonde les artères d'un sommeil
d'herbe fraîchement fauchée,
c'est une contrée frémissante
dans notre peau transparente
aujourd'hui nous voyageons
comme des fous dans le monde entier,
dans les délices de l'imagination et de l'incroyance,
aujourd'hui nous nous aimons
sans sens et sans aucune question,
nous nous aimons sous les regards insatiables
d'un aveugle perdu au large de la mer.

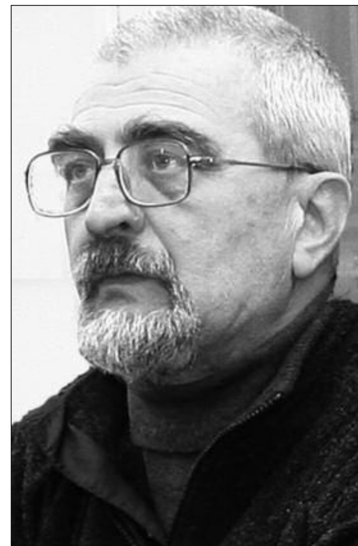
Version française **Laura Şerban**

Cântec pentru Inanna, 5

e goală-n aşternuturi luna,
sub ea ascunzi un trup lasciv,
cum îngropat într-un tablou votiv
e visul de-a te dărui întruna.

pântecul tău ca soarele cel mare de la apus
grăbit să se ascundă sub dealuri înverzite,
respiră ceaţa albastră din calea laptelui
şi-mi aşteaptă întoarcerea din pribegie.

pântecul tău roditor, sânul tău răscolitor,
aşteptarea ta ca un peşte vânat de alt peşte,
eu plutind pe mările sudului, în voia curenţilor,
în voia sorţii, fără nici un orizont de iarbă,
în care să danseze fete de porumb şi fete de stafidă,
ca în povestea roşcatei tori amos,

pierdută la new york, în wallabout bay,
într-un nor de praf auriu -
ah, de ea nu mai ştie nimeni nicăieri nimic.

(aparté: the man with the golden gun thinks he knows so much – omul cu pistolul de aur ştie atât de multe! – dar el nu poate ieşi din afişul vechiului cinema 86th street)

pântecul tău împăcat cu sine
aşteaptă o furtună care nu mai vine.

Cântec pentru Inanna, 6

vii la mine albă, plină de dorinţi,
te dezbrac de ceţuri, îţi desferec visul,
pui în jurul nostru aure de sfinţi,
eşti lumină toată, parc-aş fi promisul.

prind în palme jocul piersicii fierbinţi -
ai ascuns cu grijă-n sâmburi paradisul -
nimeni nu-mi va da treizeci de arginţi
ca să-mi cumpăr vina şi să fiu proscrisul.

mă înfăşori în spaimă, mă sfâşii în dinţi,
mă înveţi ce-nseamnă bezna şi abisul,
mă iubeşti în taină, mă urăşti, mă minţi,
eşti mereu călăul şi eu sunt ucisul.

Florin DOCHIA

Estuarul roşu

Azi, iubito, am să te iubesc pe sărite, un scurt rezumat
despre tandreţe, câteva foi răvăşite, un fel de adio
incurabil, un fel de a mă preface că fericirea există.
Îmi amintesc că inventaseşi cândva un ţărm
numai al nostru, dincolo de care existau
valurile mării şi depărtări luxuriante.
Pe atunci umblam desculţ peste ape,
mă năşteam de trei ori pe zi şi în ochii tăi
existau mai multe perle decât în toate oceanele lumii...
Iar seara muream întâmplător şi singur între fălcile
de rechin ale realităţii,
îţi spuneam sinucigaş: „te iubesc!”
şi îmi imaginam corăbiile încărcate cu mirodenii
ale trupului tău eşuând în estuarul roşu al inimii.

Atentat imaginar

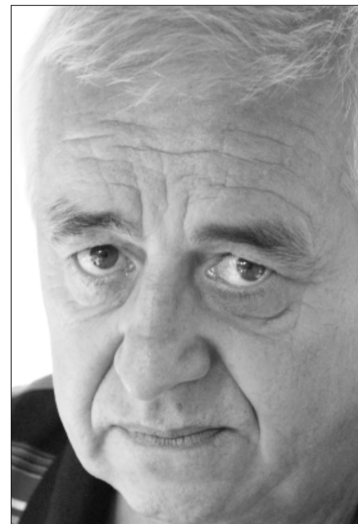
Înghesuiţi în zepelinele lor ce survolează realitatea,
zeii zilei se dau de-a dura pe derdeluşul cerului,
îşi construiesc castele în nori
şi improvizează fericiţi bâlciul copilăriei...
Numai când vine seara şi orizontul cu gâtul tăiat
sângerează o lumină vâscoasă,
aterizează şi ei şi fug direct în somn de teamă
că o floare sau un fulg de zăpadă ar putea
să-i nimerească în tâmplă...

Femeia care îşi ucide păpuşile

Ţi-am văzut în oglindă aripile de copil desculţ
zburând prin munţii din nori...
O, desigur, fericirea ta are acum
clape de pian şi o mulţime de aplauze
pentru Doamna cu ochi de viperă,
pentru Doamna care imită vuietul mării...
Şi atunci de ce plânge, în ungherul de apus
al soarelui, fata desculţă? De ce iubeşte ea inorogii
şi de ce se preface într-o femeie
căreia îi curge cerul pe umeri,
într-o femeie tristă care-şi ucide păpuşile?

Robinson

Înot în lacrimi, sunt un înotător de performanţă
şi am, după cum vezi, oceanele mele personale,
propriile mele furtuni şi o insulă mov pe care
naufragiez spre seară, să te aştept când ieşi din valuri.
Pe urmă mă uit cum apune soarele în ochii tăi negri
şi cum pescăruşii mâinilor tale zboară prin cerul meu
de cârtiţă... Cât despre fericire, mă prefac că
îi arunc boabele în pământul sterp şi credinciosul
Vineri are grijă de ele, până noaptea târziu
când vin canibalii...

Lumea de după sfârşitul lumii

Lumea cinematecii de sub pălăria cu boruri largi,
din care regizorul kaghebist scoate iepuri
cu patru urechi, lumea în care se spune:
„şi dumnezeu a plagiat, făcându-l pe om
după chipul şi asemănarea sa”, lumea
îngrămădită în judeţul Teleorman în care,
cum scria un poet, libertatea trage
cu puşca, lumea baletului pe gheaţă,
lumea incurabilă, în care manelişti veseli
asurzesc timpanele spectatorilor de profesie...

Cutia cu chibrituri

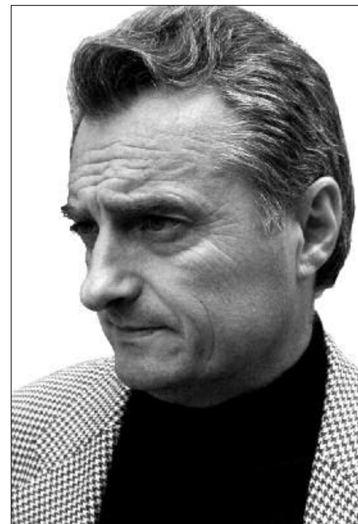
Te visezi în cutia cu greieri a postmodernismului,
e o artă şi asta după ce s-a spus te iubesc
de milioane de ori şi în milioane de feluri,
după ce Shakespeare a savurat miezul cuvintelor
umplând lumea de cojile lor aromate...
Dar, în cele din urmă, te trezeşti în compartimentul
unui tren de noapte, în timp ce viaţa aleargă în urmă
împreună cu munţii, câmpiile şi stâlpii de telegraf
iar tu nu mai ai în buzunar decât cutia aia stupidă
pe care scrie: *a nu se lăsa la îndemâna copilăriei!*

Orbirea cuvintelor

Literele noastre sunt orbiri ale cuvintelor
hieroglifele neînţelese ale adâncului mării,
miliarde şi miliarde de sardine
îmbuibând **TOTUL**, rostogolindu-l în
tăceri mărunte peste aşteptarea hulpavă
din adâncurile translucide.
De aceasta mă tem cel mai mult, de dumicăturile
sărate din carnea mea ce hrănesc valurile
şi văzduhul, de ţipetele ascuţite ale pescăruşilor
care-mi intră sub unghii, de graţioasa
blândeţe a delfinilor care mă călăuzeşte spre adâncuri,
de mila foamei lor inteligente şi de urmele tale
ce se pierd pe plaja pustie într-o singurătate
fără întoarcere...

Lucian MĂNĂILESCU

Din istoria apropiată a literaturii române

Nu cred că ar fi de mare folos o discuţie despre cât de interesante şi de utile sunt anchetele literare realizate de reviste din când în când. Toată lumea îşi dă seama de asta, iar argumente, mai profunde, mai nuanţate, mai ancorate în teorie şi practica literaturii ori mai legate de plăcerea de a citi poate să aducă fiecare.

Înfiinţată de B.P. Hasdeu în 1887, „Revista nouă” apare la Câmpina şi a ajuns acum la a patra serie, după ce a fost reînviată de criticul Constantin Trandafir după 1989. Poetul şi eseistul Florin Dochia, actualul redactor-şef, continuă, aşadar, o tradiţie care se consolidează cu fiecare număr, publicaţia reuşind de fiecare dată, chiar şi după ce a trebuit să renunţe la apariţiile lunare pentru cele la două luni, să ofere cititorilor un sumar variat, în care valorile locale (nu mă refer la puternicul cerc al intelectualilor şi scriitorilor de la Câmpina, a căror activitate a răzbătut de mult dincolo de orizontul fatalmente mai limitat al unui oraş de provincie, fie el şi din sudul ţării, ci efectiv la ceea ce înseamnă descoperirea talentelor şi promovarea creaţiei din aria apropiată a urbei ca şi a unor elemente de cultură locală) se exprimă într-un diapazon care are de-acum de-a face cu nivelul naţional. Toate acestea graţie unei politici culturale, literare în rezonanţă cu direcţiile şi cu tendinţele importante ale vieţii literare româneşti de azi şi nu în dependenţă de interesele legate de grupul care alcătuieşte nucleul revistei sau de numele care evoluează în jurul ei.

Rezultatul îl constituie o publicaţie de un conservatorism bine temperat (în sensul în care grila axiologică acreditată deja nu este abandonată facil în favoarea clopoţeilor sunători ai unor trecătoare mode literare), combinat cu o stenică doză de interes pentru inovaţie, pentru noutate, pentru ceea ce s-ar traduce prin rezonanţa (şi ea măsurată) la ceea ce se situează în prima linie a evoluţiilor de pe „piaţa de idei” a fiecărui moment. De aici, un aer de soliditate, dar şi de prospeţime care este întreţinut în bună măsură şi de practica anchetelor literare despre care vorbeam şi care asigură revistei o participare susţinută la dezbaterea unor teme actuale ce preocupă lumea scriitoricească.

Sunt multe şi extrem de interesante anchetele care apar în paginile revistelor noastre de cultură în ultimele decenii. Dar nu sunt multe iniţiativele de a antologa răspunsurile la astfel de anchete. Îmi vine în minte, acum, antologia regretatului Marin Mincu realizată în urma strângerii la un loc a intervenţiilor la tema „Canon şi canonizare”, intervenţii apărute în revista „Paradigma”. O piesă interesantă în dosarul acestei teme atât de dezbătute la începutul deceniului trecut mai ales la noi mai lesne consultabilă decât colecţia revistei.

Cred că o piesă la fel de interesantă – măcar prin nivelul unora dintre intervenţii, prin vivacitatea şi inteligenţa scriiturii prin dicţiunea ideilor, prin spectacolul de idei pe care îl oferă scriitorii care au luat parte la anchetele iniţiate de „Revista nouă” între anii 2004-2008, adunate acum în volum – o constituie *Revista nouă – Colocvii 2004-2008. Antologie* (ediţie îngrijită de Florin Dochia, Editura Premier, 2013). Temele, cum se va vedea din simpla enumerare a câtorva dintre ele, vizează fenomenele şi controversele acute ale acelor ani şi nu sunt generate, cum se mai întâmplă, de interesele sau de vanitatea celui care le concepe. Atât Constantin Trandafir, criticul, cel care le-a iniţiat, cât şi Florin Dochia, poetul, criticul şi eseistul, cel care le-a continuat, nu intră cu preconcepţii, cu planuri, cu interese personale ascunse sub masca unor teme de interes general – cum s-a mai întâmplat şi se mai întâmplă – în jocul acesta al dezbaterilor, lăsând loc – şi unul, şi celălalt – şefului de revistă înclinat spre a prelua din aerul timpului cele mai fierbinţi şi mai promiţătoare subiecte, totodată lector avizat, care operează cu selecţii bine gândite, dublaţi amândoi de intelectualul de gust şi de mare deschidere. Iar dacă ei înşişi iau parte la dezbatere, nimic nu lasă să se vadă că iniţiatorul şi-ar promova, prin intermediul temelor propuse, propriile obsesii sau propria viziune.

Iată, prin urmare, câteva dintre aceste provocări cu care „Revista nouă” şi-a invitat colaboratorii să îşi desfăşoare simţul critic, polemic, spiritul reflexiv, să îşi exprime distanţa sau adeziunea: „Revista literară în provincie”, „Despre generaţii”, „Despre starea criticii literare”, „Erotismul – o provocare a literaturii?”, „Grafomani, veleitari”, „Cartea şi televiziunea” [O, cât de departe suntem acum de realitatea care a generat acea dezbatere, astăzi tranşată aproape definitiv de televiziune în defavoarea sa! – n.m., R.V.], „Cărţi care au schimbat lumea”, „Poezia românească postdecembristă”, „Paradoxul şi arta”, „Se mai raportează literatura română la (vre)o tradiţie?”, „Cum se vede azi avangarda literară românească din secolul 20?”, „Natură şi cultură”, „Libertate şi spirit critic”, „Mit şi demitizare”, „Elitele şi cultura de masă”, „Literatură feminină?”, „Ce mai e cu postmodernismul?”, „Recunoaşterea valorii” [sintagma vine de la titlul unei cărţi a criticului Constantin Trandafir, câmpinean, cel care, cum

spuneam, a fost o vreme redactorul-şef al uneia dintre noile serii ale „Revistei noi” – n.m., R.V.], „Simţul comun faţă cu spiritul creator”, „Ce face succesul unei cărţi?”, „Solidaritatea intelectualilor”, „Starea poeziei” [ne amintim titlul volumului antologic, în ambele sensuri, al lui Nichita Stănescu din 1975, apărut în „Biblioteca pentru toţi” de atunci – n.m., R.V.], „Rolul etic al artistului în lumea contemporană” etc.

Cum se vede – chiar dacă nu noi ca formulare întotdeauna –, teme actuale la vremea când erau puse în discuţie şi răspunsurile vedeau lumina tiparului în paginile revistei. Unele, în diverse variante, au fost purtate şi în alte publicaţii. Mai presus de toate, însă, teme care nu-l pot lăsa indiferent pe nici un artist (literat în primul rând) şi pe nici un critic angajat în clarificările necesare înţelegerii dinamicii fenomenelor şi mentalităţilor literare, culturale în general.

La toate acestea au răspuns, între alţii, Liviu Ioan Stoiciu, Christian Crăciun, Viorel Cernica, Ion Stratan, Constantin Trandafir, Constantin Ciopraga, Vasile Spiridon, Florin Mihăilescu, Adrian Alui Gheorghe, Virgil Diaconu, Cezar Ivănescu, George Vulturescu, Gellu Dorian, Theodor Codreanu, Viorica Răduţă, subsemnatul, iar lista ar putea continua. Mai potrivit mi se pare, însă, revederea unor fragmente din aceste răspunsuri, pentru a ne aminti şi de spiritul acelor ani (De ce par aşa de îndepărtaţi? Iată o posibilă temă de anchetă literar-sociologică!).

Cristian Crăciun, de exemplu, se pronunţă în următorii termeni la ancheta despre starea critici literare: „Pentru mine, un adevărat critic literar este acela pe care-l citeşti cu delicii, chiar atunci când nu eşti de acord cu diagnosticul pe care-l dă [ceea ce fac eu, Radu Voinescu, citind fraza aceasta]. Am avea apoi foarte multă nevoie de critici care să ştie să spună NU; cine citeşte presa noastră literară trăieşte cu impresia că orice carte apărută la noi este excepţională, «marchează un moment de referinţă etc. »”.

Despre şansele literaturii române în asaltul ei către piaţa europeană de carte, poetul Ion Stratan spunea: „Problema numărul unu este: pornim de la cerere sau de la ofertă? Noi avem un top: sunt cinci prozatori remarcabili, să zicem: Ştefan Bănulescu, George Bălăiţă, Constantin Ţoiu, Nicolae Breban, Ştefan Agopian (sunt şi alţii, ale căror cărţi dorm pe etajeră). Avem valori româneşti – ceea ce este un fel de valoare intrinsecă. Dar valoarea extrinsecă, valoarea de consum – literatura este, în Occident, o industrie ca oricare alta – este dorită? Aici sunt căi şi căi. Sunt traducători care şi-au făcut un titlu de glorie din a pune în alt grai opera unui Goma, de exemplu, scriitor remarcabil. Aceasta este balanţa: avem scriitori care spun mult cititorului român şi care pot să nu spună nimic cititorului străin”.

Vorbind despre percepţia şi rolul valorii azi, Florin Dochia dovedea şi bună informare, şi perspicacitatea în decelarea liniilor de definiţie ale problemei în lumea contemporană: „Valoarea, în sensul «clasic» al termenului, a devenit, o sumă de valori de nişă. Ar fi superfluu să amintesc de rolul şcolii de toate gradele în «realizarea» acestei situaţii de fapt şi de absenţa unor elemente de propedeutică la nivel educaţional. Vezi şi cartea unui universitar american (Allan Bloom), care dezvăluie o indiferenţă pentru valoare, care se extinde ca o molimă incontrolabilă printre tinerii «studioşi» din ţara cea mai puternică din lume. Iată că «dreptul de acces liber la cultură», la valoare (artistică), şi-a arătat limitele prin coborârea la nivelul receptorilor şi nu prin ridicarea acestora la nivelul creaţiei actanţilor. Acel «épater les bourgeois» de la începutul secolului al XX-lea a devenit repede «épater tous» ori «n'épater pas» – sintagme care adesea se confundă/amestecă”.

Tot despre valoare se pronunţă şi Liviu Ioan Stoiciu: „Valoarea, determinarea ei. Întâi, ar trebui puse la punct criteriile gustului… Fiindcă am constatat că pentru mine un poet e o valoare, în timp ce pentru «criticul» Alex Ştefănescu (el e opusul meu) acelaşi poet e o nulitate. Ce demoni (ei ne reprezintă sufletul?) ne ajută, de fapt, să avem certitudini pe acest tărâm, al valorizării creaţiei literare? Ce iniţiere de cititor în stele îţi trebuie să poţi să nu greşeşti în aprecierea unei opere originale? […] «Iubeşte părerea cea adevărată» sublinia Platon. În condiţiile în care «cele ce doar par adevărate sunt mai de preţ decât adevărurile însele» – din pricina asemănării lor cu adevărul. Se subînţelege, adevărul în sine e purtător de valoare, dar dacă părerea ta este greşită când judeci un text literar şi «lauzi răul ca fiind binele»?”

Referindu-se la literatura feminină, Florin Mihăilescu răspunde: „Nici scriitoarele să nu aspire programatic să devină scriitori, nici invers. Schimbarea de sex rămâne la fel de insolită în literatură, ca şi în viaţă. Pe deasupra tuturor certurilor şi incertitudinilor cu privire la identitate, se înalţă o singură realitate, iar aceasta este întotdeauna numai creaţia, singura care contează, întrucât numai ea dăinuie. Restul evoluează.”

Şi, în încheiere, ceva despre rolul şi funcţia criticii, în opinia lui Constantin Trandafir: „…Condiţia criticii a fost mereu litigioasă, pusă între supralicitare şi repudiere. În planul de echilibru s-a aflat, bineînţeles, critica de discernământ, cinstită, fermă, receptivă, nutrind o dreaptă percepţie şi ierarhizare. Spre argumentare relaxantă, să amintim numai două-trei aprecieri contradictorii privitoare la rostul criticii: «După ce a inventat şi manufacturat pe autori, natura băgă de seamă că i-au mai rămas oarecari resturi. Şi i-a creat pe critici» (Olivier Holmes); «Literatura fără de critici ar ajunge ca producţia fără intermediari şi negoţul fără speculaţie – ba critica însăşi ar muri fără critica criticii» (Albert Thibaudet).”

Spirit, perspicacitate, umor, percutanţă a ideilor, echilibru al judecăţii, dubitaţie fertilă, simţ al interogaţiei şi câte altele s-ar mai putea aduce în discuţie pentru descrierea atmosferei şi a caracterului răspunsurilor la anchetele literare ale „Revistei noi”, heteroclit prin natură, unitar prin aceea că se subsumează unui efort de a înţelege fenomenul cultural şi literar actual.

Poate, cândva, istoricii literari care vor dori să înţeleagă mai bine epoca pe care o traversăm acum şi să îi desluşească mai profund ecourile în literatură, în critică ar putea avea nevoie să parcurgă astfel de antologii. Iată de ce socotesc mai mult decât binevenită iniţiativa lui Florin Dochia de a pune laolaltă mai multe astfel de anchete literare şi îmi exprim speranţa că vom putea citi sau reciti, la un moment dat, şi anchetele din anii de după 2008.

Radu VOINESCU

Est modus in rebus

Cassian Maria Spiridon este un caz în care imaginea sa de om puternic, plin de energie şi de voinţă, se regăseşte şi în operă: prin domeniile diverse pe care le cuprinde (poezie, eseu, publicistică), prin numărul mare de cărţi scrise, prin cantitatea imaginativă, preocupată de reflexii existenţiale. *Slăbiciunea* lui, care nu este nicidecum o carenţă, ar reprezenta-o înclinaţia liricii sale spre tema elegiacă.

Volumul **Poeme în balans** (Editura Charmides, Bistriţa, 2013) reuneşte *Poeme din vremea când eram foarte tânăr* (primul grupaj) şi texte recente. Acest lucru (dar şi diversitatea tematică) explică intenţia titlului de a echilibra stadii de percepere a existenţei, de a compensa uimirea juneţii cu înţelepciunea maturităţii. Este, prin urmare, o imagine a unui parcurs, derulat între neoromantism şi postmodernism, amândouă agrementate cu intense accente expresioniste.

Poezia de început, din anii '70, este evazivă, căutând lirismul în imagini discontinue, nonfigurative, în infuzii şi în iruperi, în care eul ocupă prim-planul senzorial sau cognitiv: „daţi-mi un cer/ sau daţi-mi un suflet/ să vedeţi cum se întoarce în fluier/ daţi-mi mai multe/ mai grele/ sau necuprinse de daruri şi cazne/ să vedeţi cît de iute dispar/ cum mă cuprind doar pe mine// în Oceanul de lacrimi/ sînt adunate dorinţele toate/ cuvintele mici/ şi vorbele mari// după ce ai străbătut nemărginirea/ prin pajiştile muribunde ale somnului/ în faţă larg se deschide/ tot nemărginirea" (***, *daţi-mi un cer*). Idealitatea şi circumspecţia funcţionează simultan, alăturând termeni contradictorii: zborul păsării şi arma ucigaşă, *râsul şi regele lui*, densitatea pietrei şi evanescenţa luminii, nisipul şi roua, timpul spânzurat în om...

Tentat să pătrundă într-o lume de simboluri, poetul strică vraja retoricii prin frecvente demitizări, prin recursul la concret sau prin deprimarea produsă de lanţul cauzalităţilor: „*sursum corda!*/ îndemnul ce ridică/ dureroasa carne/ pînă cînd lumea devine Reală/ Reală// ca o bandă de mitralieră/ pe jumătate descărcată/ ca un cartof roz/ în mare parte iarovizat/ ca un bloc turn/ de zărim stelele ziua/ ca un val ce îşi urmează/ în căutarea unui ţărm/ ca floarea din mîna iubitei/ deja ofilită de spaima viitorului" (*să fie îndestul*).

Deşi lirica lui Cassian Maria Spiridon este adesea sceptică, dominată de viziunea inconfortului existenţial, nemultumită cu destinul nemilos (aşa cum, adesea, s-a afirmat de critici), nu-i lipseşte o atitudine contemplativă, legată de călătorii, de repere culturale sau chiar de armonia lumii, ca în acest reconfortant pastel: „lebede pe oglinda verde/ ca apa Iordanului/ flămînde/ înalt maiestuoase/ îşi poartă singurătatea imperială// fără vînt/ pînze albe împing ambarcaţiunile mărunte/ bărci şi yole// sîntem unul lângă altul/ urcaţi pe foişor/ scări duble duc la cer/ unul al cunoaşterii// tărîmul verde/ al primăverii/ însoţit de mari pălării de ţiglă roşie/ sub ele case şi oameni/ tot mai departe/ (valuri de pămînt unde vă duceţi/ rostogolite vă pierdeţi/ vă topiţi în cîmpie)// pe puntea etajată vocea monotonă/ a apei/ a motorului/ înaintăm pe o planeitate/ abia tulburată/ sînt suflete/ regăsite între munţii timpului/ turle necesare/ profilate în muţenie/ braţul îngăduitor/ al sorţii/ ne adună/ cu o nobilă nepăsare// Oceanul respiră/ din plămînul larg al planetei/ acolo este ochiul – primitor –/ prin el ne priveşte/ clipocind/ în ascunderea lui/ o dragoste mereu înnoită" (*oceanul respiră*).

Nu lipsesc întru totul nici poeme despre dragoste, meditative, asociind iubirea cu lumina transcendentului, nici jocuri rafinate în legătură cu materialitatea ideilor, cu universul nevăzutelor, nici o filosofie a fondului şi a aparenţei (ens, essentia, în gândirea medievală), a pământului care adună, ca un mare clasor/codice, toate felurile de *scris*: „scrib smerit la umbra Marii Piramide/ consemnez cu stylul/ în lutul proaspăt/ viitorul/ pentru cei ce încă nu-s/ pentru cei care au fost/ şi pentru cei ce nu vor fi nicicînd// harnic se înşiră cuneiformele în lut/ precum faptele vieţii/ rar trăire/ mereu imaginate" (***, *cui să lăsăm povara neîndurării*). Iubita are o apariţie mai mult iluzorie, ca o promisiune matinală, înconjurată de lumina meridională, ca o certitudine a veşniciei.

Astfel de texte, nu prea frecvente, creează momente de respiro, de echilibru, într-un univers poetic posomorât, al decepţiilor, sfârşind prin moarte. Poetul nu uzează de coarda sentimentală, nu foloseşte modul minor, înregistrând cu înţelegere, dar puţin alegorizant, semne ale căderii: singurătatea, asfixia existenţială (*gură fără oxigen*), zorii unei dimineţi fumegoase, viermele biruitor.

Autorul preia ceva din celebra metafizică a Fericitului Augustin (o făcuse şi Nichita Stănescu), atunci când vorbeşte despre timp. Meditând asupra duratei vieţii, a iubirii, exprimă nedumerirea legată de timpurile realităţii şi ale transcendenţei: ce a fost ceea ce este, înainte de a fi?, ce va fi ceva, după ce nu va mai fi? Pentru toate există un har al izbăvirii: „în templu/ în negru/ sînt oameni/ slujitori pregătind mîntuirea/ pentru cei care sînt/ pentru cei ce nu sînt/ pentru cei ce vor fi/ de au de-au avut sau nu au/ un drum de credinţă// sub turle de cupru/ din clopote clare de bronz/ prin lemnul de toacă/ au în grija lor/ permanent/ veşnicia/ la care/ în clipele noastre sărace/ nici un gînd nu îndeamnă" (*în clipele noastre sărace*). Se foloseşte alegoria, metafora: pădurile de brazi urcând, cu sacrificii, spre vârful muntelui sunt asemenea oamenilor, dansul cu o tânără misterioasă nu e altceva decât prefigurarea întâlnirii cu moartea.

Altă marcă, disipată în poeme, este atingerea cu sacrul, nu numai prin evocarea templului megalitic de la Stonehenge sau a vestigiilor elenistice din Asia Mică (Isarlâk, Efes, Milet),

ci şi prin presentimentul inefabilului, dedus din gesturi mărunte, din sticlirea unei lumini, din imaginea unei constelaţii, din sunetele unei muzici, dintr-o călătorie pe mare sau pe munte, din întâlnirea jarului cu zăpada, din vântul melancolic al toamnei şi căderea frunzelor, din trecerea insidioasă a timpului. Sub semnul fatalităţii misterioase sunt aşezate chiar cuvintele (dulci ca mierea şi amare ca fierea), scăpătate din harul de la început: „de tot adîncul din cuvinte/ voi să mă lepăd/ cum la altar/ cînd pruncul saltă din cristelniţă/ se leapădă şi nu o dată/ de răul fără de odihnă/ prin glasul naşilor/ şi-a-ntregului sobor// cît sînt de pritocite/ din gură-n gură alungate/ pînă îşi pierd şi ultima chemare/ rămîn doar zdrenţe zale ruginite/ din hora cuvintelor/ cîndva atît de strălucită” (***, *de tot adîncul din cuvinte*).

Cu toate încercările de a o eluda, de a o ameliora, tema permanentă rămâne cea a anxietăţii existenţiale. Viaţa i se pare poetului o iluzie, indiscernabilă, are aversiune faţă de perspectiva neantului, reprezentările sunt sumbre, „întunericul/ Înghiţitorul de vieţi”, „o ploaie de sînge se revarsă peste mine”, „o inimă cuplată cu neantul”, „culegătoarea de suflete”, „coboară noapte/ de zile sînt atît de ostenit”. Este atins chiar un maxim de intensitate expresionistă: „toate se revarsă/ cu hohote/ în somnolenţă şi zădărnicie/ lopeţi sapă/ escavează cu îndemînare/ prin măruntaie/ prin creierul dimineţii// pînă-n stăfunduri/ unde se zbate/ detună magma fierbinte/ marele Urlet// pînza neantului groasă/ topită în smoală/ strat peste strat se aşază/ pînă se-tunecă privirea/ şi nimeni nu vine/ nici o zeitate” (***, *în fiecare zi îngrop neantul*). Autorul nu are consecvenţă tematică, pentru că nu este un exclusivist, un bacovian, ci un contemplativ, având o înţelegere *în balans* a realităţii. De aceea, volumul nu are omogenitate (decât stilistică), tratând iubirea (idealizată), credinţa, fiinţarea morală, odihna sau neliniştea în moarte, perenitatea cosmică, nostalgia. Chiar în acelaşi poem se întrunesc contrarii: „pe butucul înflorit/ aşez grumazul/ c-un ochi privesc înaltul şi securea/ cu altul floarea şi adîncul/ cum fulgeră lumina/ în ascuţişul halebardei” (***, *cine să-mi cuprindă întreagă*). Glasul lăuntric al poetului se recunoaşte cel mai dramatic în poemul *În umbra Sihăstriei*, în care, deşi îşi loveşte, ca pe o toacă, trupul, pentru a avea acces la sacralitate, nu i se răspunde: „baţi de trei zile cu un băţ/ în trunchiul culcat al copacului/ de trei zile şi de trei nopţi baţi continuu/ în faţa Mănăstirii/ să te audă stareţul călugării/ sau poate – mai ştii/ să te audă El – Dumnezeu/ de acolo sau poate de mai sus// poarta Mănăstirii nu se deschide/ se aud pînă în munţi bătăile/ în copacul bătrîn/ loviturile răsună în scorbura lui/ adînc găunoasă/ ca din goarnele celor şapte/ îngeri arhangheli// baţi în copacul vieţii/ aştepţi ca Sihăstria să-şi deschidă porţile/ baţi fără oprire cu un toiag tînăr/ rupt din codru/ e toaca prin care tenace/ îmi spun întreaga poveste/ una ce mă-ndeamnă să bat continuu/ trunchiul scorburos// să fie oare cu putinţă!/ ca nimeni/ nici egumen nici stareţ/ sau vreun biet călugăr/ să nu aibă curajul/ nici puterea să tragă de la poartă/ ivărul greu/ al utopiei// tot mai departe/ nopţi şi zile/ cu-nvîrtoşat toiag/ bat cu demnitate/ scorbura/ nici apă şi nici hrană nu mă însoţesc/ cît timp lovesc în lemnul sorţii” (*în umbra Sihăstriei*). Poemul cuprinde, în profund, un exerciţiu de mistică.

Cassian Maria Spiridon scrie o poezie a căutării/înţelegerii de sine. Este captivul propriilor îndoieli, mişcându-se neliniştit într-un refugiu din care încearcă să întrezărească o lumină eliberatoare (poate să fie, aceasta, sihăstria!). Nu este o lirică afectată, menită să facă impresie, ci una care înregistrează un scenariu existenţial, cu tot dramatismul lui imanent, una care să probeze că nimic nu este nou sub soare, afară de suflet.

Paul ARETZU

Cărţile României

O critică severă a savantlâcurilor literare

Una dintre puţinele cărţi în care lucrurile se spun pe şleau este **Destinul poeziei moderne**, a lui **Virgil Diaconu** (Ed. Brumar, Timişoara, 2008). Dacă în primele două capitole – *Orizontul poeziei* şi *Destinul literaturii* – autorul identifică zonele negre ale savantlâcurilor literare şi biciuieşte fără reţinere tonalităţile subculturale utilizate de autori/autoare, mai ales în poezie, în partea a treia, *Critica poeziei*, abordează ironic dar justificat, lălăiala porno-erotică versificată a contemporaneităţii.

Cred că denunţarea frustă a imposturii/impostorilor din literatura română nu i-a adus lui **Virgil Diaconu** decât dezamăgire şi amărăciune. Ceva de genul „câinii latră, ursul trece”, pentru că tot adevărul şi afirmaţiile sale temeinic documentate au rămas un obiect de uz personal. M. Cărtărescu tot „lider” e, criticii literari tot „de direcţie” sunt, juriile diverselor concursuri de poezie şi proză tot premii „de clan” acordă, iar autorii porno-scrierilor tot cu figuri joviale dau autografe pe hectarele de hârtie numite pompos „noi apariţii editoriale”.

Articole limpezi precum cele din această carte s-au scris şi se vor mai scrie, deşi audienţa lor este deseori neglijabilă: nu ne place să scriem aplicat *de ce* nu ne place, chiar dacă am face asta doar pentru a ne descărca „of”-ul.

Marele merit al lui Virgil Diaconu rămâne sintetizarea unor astfel de reflecţii într-o carte ce a poposit, cred, pe mesele de scris ale multor oameni de cultură, răzbunându-i pe unii şi supărându-i pe alţii. În consecinţă, mie, cel puţin, acest incomod scriitor mi-a devenit drag şi chiar binecuvântez ziua când ne-am cunoscut la Piteşti şi am făcut schimb de cărţi; un fel de predestinare cosmică face ca mereu să se adune cine se asemănă.

Ştefan Doru DĂNCUŞ

Cum a împăcat Descartes intuiţia cu raţiunea

Nu de puţine ori anecdota este o mai bună prietenă a ştiinţei decât tratatul doct. În acest sens, un prieten, absolvent de politehnică şi jurnalist, mi-a propus cu ani în urmă un joc interesant al minţii: să încercăm să ne definim prin tipul de şcoală filosofică de care ne simţim apropiaţi. Fapt care presupune, bineînţeles, să fii familiarizat cu o relativă cultură filosofică. Aşa că am început jocul. El s-a definit ca epicureu, iar eu ca fiind cartezian. Mai târziu, o altă cunoştinţă, căreia i-am propus acelaşi joc, s-a definit sofist, un altul, personalist. Culmea e, în opinia mea, că jocul a fost destul de fidel în privinţa încercării de a circumscrie nuanţele şi sinuozităţile de personalitate care ne fac pe fiecare să fim distincţi.

La o bere, am încercat jocul, de asemenea, cu un coleg, profesor de filosofie, precizându-i şi cele două aspecte ale cartezianismului de care, consideram eu, mă simţeam apropiat, respectiv intuiţia şi mania de a analiza, adică deducţia. Spre surpriza mea, în încercarea de a mă ironiza, omul considera că cele două sunt contradictorii, Descartes fiind, conform definiţiilor (înguste) de manual, un *raţionalist*.

Trecând însă de limitele didacticiste, adică citind în mod real lucrările unui autor, nu doar ce se spune despre el, poţi să ai mari surprize. Ceea ce a spus cândva Kant, şi a fost citat de atâtea ori, anume că te apropii de filosofie nu prin învăţarea de doctrine, ci prin gândirea personală a acestora, este destul de sugestiv.

Să ne întoarcem la Descartes. Acesta, ca atâtea alte personalităţi „contradictorii", a fost deopotrivă un om de ştiinţă al vremii sale (matematician), dar şi un metafizician. Ca matematician a fost interesat de analiză, bazată pe demonstraţia deductivă, iar ca metafizician de principiile care stau la baza oricărui demers demonstrativ în calitate de adevăruri prime. Renumita sa *metodă a îndoielii*, cunoscută şi ca *metoda reducţiei* (de la *re-duco*, a merge înapoi) reprezintă un demers de înlăturare graduală prin analiză a tuturor cunoştinţelor de care ne putem *îndoi* până ce vom ajunge la unele *certe*, adică neîndoielnice, care apar ca evidente minţii noastre, numite de Descartes *idei clare şi distincte*.

Dar, după cum o să vedem că demonstraţia şi intuiţia nu se exclud reciproc, putem constata că puţină filologie latină ne poate ajuta şi la înţelegerea termenilor folosiţi de aşa-numitele ştiinţe exacte. Primo, a fi *evident*, literal, înseamnă *ceea ce se vede de la sine* (din *ex-video*), fără vreo demonstraţie. Mergând mai departe, termenul *intuiţie*, etimologic, înseamnă în limba latină ceva asemănător, *a vedea direct*, nemijlocit (de la *in-tueor*). În fine, chiar consacratul într-o ştiinţă termen *demonstraţie* vine şi el din latinescul *de-monstare*, adică a arăta pas cu pas mergând de sus în jos.

Astăzi însă, pentru utilizatorul direct, fără perspectivă etimologică, confuzia în raportarea la acest termen provine de la accepţiunea uzuală de azi, cea de *fler*, ce denotă aspectul emoţional, oarecum (a)raţional.

În filosofie însă, la foarte mulţi autori se vorbeşte de o intuiţie intelectuală (a minţii). Şi asta este important de ştiut. În plus, matematica nu exclude intuiţia, de vreme ce axiomele, adevăruri nedemonstrabile, sunt pe deplin acceptate de ea.

Treaba e că matematicienii veritabili sunt totodată şi metafizicieni. Ca un exemplu recent (ca să nu mai vorbim de Pitagora, de Platon, de disputa dintre realism şi nominalism), în secolul al XX-lea s-a dezvoltat un curent matematic şi filosofic denumit la propriu intuiţionism (distinct de cel al lui Henri Bergson). Bertrand Russell, de asemenea şi el matematician, vorbeşte în una din lucrările sale, *Problemele filosofiei*, de o cunoaştere directă a adevărurilor.

Şi, spre scandalizarea multor „puritani" ai scientismului „riguros", logicianul şi matematicianul polonez Alfred Tarski sublinia într-un articol cunoscut, *Adevăr şi demonstrabilitate*, că în ştiinţele formale, precum matematica şi logica, adevărul este identificat cu *demonstrabilitatea*, dar că, totuşi, nu toate adevărurile acceptate din matematică sunt demonstrate - cazul axiomelor.

Cazuri asemănătoare se pot căuta şi la alţii, filosofi cu o minte de tip matematic în acelaşi timp, Leibniz, Edmund Husserl sau chiar Platon.

Astăzi, în foarte multe domenii de cercetare şi de descoperire, atât ca metode euristice (de descoperire) cât şi ca rezultate ale cercetării modului atât de complex de funcţionare a minţii umane, aceste două modalităţi de funcţionare a minţii, până la urmă, nu mai sunt văzute ca excluzându-se una pe cealaltă.

În ceea ce priveşte beneficiile înţelegerii acestei distincţii în opera lui Descartes şi înrâurirea acesteia asupra educaţiei şi culturii franceze ulterioare, se poate spune despre francezi că şi-au dezvoltat o latură analitică şi raţionalistă. Cele mai bune exemple fiind o serie de matematicieni (Pascal de exemplu), artele dar şi renumita şcoală politehnică franceză şi inginerii acesteia.

Cătălin GRIGORE

Fereastra

Un rezumat al simplităţii...

...ar putea fi *puţin şi bun*, puţin şi de o luminoasă naturaleţe. Şi mă gândesc cu un fel de utopie secretă că acest lucru ar fi posibil nu numai pentru cei care au o înclinaţie către ordine, armonie şi spaţii curate.

Să poţi să fii fericit cu puţin, să nu-ţi complici existenţa acumulând lucruri, gânduri şi evenimente inutile, să renunţi la artificii şi supraîncărcare, să nu te îngropi între obiecte – iată reforma unei lumi care ar trebui să înceapă mai întâi pe dinăuntru.

Vreme irosită cu nimicuri. Petrecem sute de ceasuri numărând, dărâmând şi apoi rânduind... Şi-o pornim de la capăt... „Nălucile” dorinţelor noastre urcă unele pe umerii celorlalte, fără să avem conştiinţa simplităţii, a clipei de care cu adevărat avem nevoie.

Există şi alt mod de a trăi, mai profund şi mai echilibrat decât un trai suprasaturat de „podoabele” modernităţii. Ciudat de simplu!

Calmul unui interior alb, care să reflecte lumina, liniile simple ale mobilei, „apa” nemişcată a unui covor într-o culoare caldă, o perdea diafană, o floare... ne-ar aminti mai degrabă bucuria pe care o simţim atunci când suntem pe o plajă întinsă, pe o pajişte verde sau în apropierea unei câmpii. Calmul şi serenitatea unui asemenea spaţiu ar lucra subtil în adâncul fiinţei noastre.

Aşadar, *reformă* şi ordine. Lucruri puţine, care ni se potrivesc. Nimic la voia întâmplării. Siguranţă lăuntrică – o imensă pace care să înlăture orice altă simţire confuză. Şi lumina să fie lăsată să pătrundă oriunde, să poată îndepărta fără milă toate înfloriturile, zorzoanele şi excrescenţele unei existenţe care nu a cunoscut niciodată regenerarea. Un mesaj limpede ar însemna întoarcerea la firesc şi, totodată, regăsirea echilibrului interior pe care l-aş compara cu un mic pavilion alb, într-o grădină.

Clipa de întâlnire cu primele noastre urme...

Liliana RUS

Muzica

Austrieci, la Sinaia

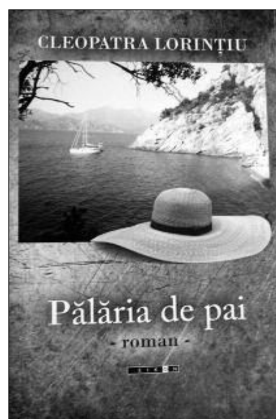
Tot în festivalul estival local. Muzicii din lume deschis nimerit. Nouăzeci la număr pe scenă suind. Tineri, serioși, buni instrumentiști. Disciplinați brici, uniți exemplar. Entuziaști mult, mânuind la fix scule din belşug. Viori și viole, başi, violoncele. Laolaltă, corzi pregnante vădit. Suflătorii, idem, percuție, țais. Harpă și-un pian. Chiar și-un vocalist din ăi rafinați. Cu toții atenți la un dirijor pentru prima dată pe plai românesc. Herbert Böck, acesta, modest, devotat cântului ales. Purtându-și colegii cu calm și știință pe un drum cu note dificil destul. Fiindcă nici Bruckner, nici Sauseng, ori Mahler, nu-s ușori deloc în știmele lor. Mi-am ținut răsuflarea cât grav răsunat-a a opta croită acum o sută treizeci de ani de Joseph Anton. Fiind uluit de geniul ce zace în ea, neclintit. Dar și de voința și forța celor deciși să-l redea, adecvat, la Casino, în Sinaia. Unde mă aflai și eu, în seară de august cu nor. Ascultându-i real fascinat, și azi relatând, sumar, evident, ce îmi fu dat să aud. Wiener Jeunesse Orchester meritând s-o fac, cu vârf și-ndesat. Are-un sfert de veac, experiență, cert, calibru înalt, renume, firesc. Iară când la bis valsuri oferi, în triumf sfârși. În urale lungi, de la noi cu drag. Ansamblu model, cum prin țara noastră mai rar întâlnești. Al ei dirigent, domnul Herbert Böck, având vrednic rol. I-am zis că și la Pitești este filarmonică și l-am întrebat dacă ar veni la pupitrul ei. Cu mare plăcere, mi-a răspuns flatat. Și de-ar mai aduce junele bariton coechipier, o să rupă gura urbei argeșene. Aista din urmă, posesor de voce dintr-aia de soi. Dominik Köninger, pentru operă apt pe deplin. Garantez că extazu' nu va lipsi și palmele s-or încinge rapid, frenetic aplaudând unanim…

Adrian SIMEANU

Cleopatra Lorințiu: Pălăria de pai

Scriere autoreferențială, romanul **Cleopatrei Lorințiu**, ***Pălăria de pai*** – Editura Eikon, Cluj-Napoca, 2013 – , este o proză confesivă, amintind, parţial, de creaţiile lui Isabel Allende (de pildă, de *Suma zilelor/La suma de los dias*), în primul rând prin prezentarea femeii contemporane ca un factor activ, puternic, tenace, care contribuie la evoluţia socială, fără nicio oprelişte, fiind capabilă să se impună, să-și manifeste voinţa, inclusiv în situaţii-limită, în ciuda devoalării de către naratoare a unor trăsături care i-ar putea atesta slăbiciuni care nu sunt neapărat însă apanajul feminităţii: *Duc cu mine iluzia că totul se rezolvă printr-o fugă din viaţa mea previzibilă*; *Eu fac parte dintre ezitanţi*; *Nu mă plac. Nu mă plac pe mine însămi.*

Cu aspect memorialistic, romanul Cleopatrei Lorinţiu este o scriere introspectivă, care nu face însă abstracție nici de factorii care contextualizează datele existenţei sale, asupra cărora se opreşte, punând în ecuaţie aspecte care particularizează societatea românească (în prvinţa mentalităţilor, a preocupărilor, a atuurilor geografice etc.), dar și elemente geopolitice europene și nu numai, spaţii pe care le-a străbătut, graţie ocupaţiei de jurnalist şi diplomat a naratoarei.

Acţiunea se derulează de-a lungul câtorva luni de trăiri intense, al căror preludiu cuprinde constituirea treptată a visului de schimbare a cursului vieţii unui cuplu româno-francez, într-un teritoriu oarecum neutru pentru fiecare dintre cei doi, în Corsica, deși se află nu la jumătatea vieții, la care, elegiac, se referea Hölderlin, ci chiar au trecut de ea, căci, potrivit speranței de viață actuale, la cei cincizeci de ani ai lor, deja personajele se află în coborârea drumului, când, în general, omul e deja „clasat" și nu (prea) mai așteaptă multe de la viață.

Situat între ficțiune și realitate, romanul valorifică date ale biografiei autoarei, făcând referire la domeniile sale de activitate, jurnalismul, diplomația, literatura, la cărţi pe care le-a scris (de pildă, *Terasa cu oleandri*). În consecinţă, nu sunt întâmplătoare notațiile sau chiar paginile întregi cu aspect de reportaj sau documentar – așa cum sunt cele despre istoria insulei Corsica, despre convulsiile sociale, politice, etnice etc., care au traversat-o aproape continuu – și nici însemnările eseistice privind, în primul rând, raporturile dintre Est și Vest, cu toate convulsiile pe care le-au trăit, fără a fi vreodată eradicate.

Deși nu este principala temă a romanului, condiția scriitorului este abordată pe larg, fiind una dintre preocupările esențiale ale personajului-narator care, prin scris, caută încă să-și înțeleagă personalitatea, având în vedere două repere: pe de o parte, constatarea că *oamenii au nevoie fie și de o prețuire aparentă* și, pe de altă parte, afirmaţia Virginiei Woolf, citată de David Lodge, potrivit căreia *partea cea mai proastă a meseriei de scriitor e să depinzi de laudele primite!*

Preocupată de *ar trebui să*, naratoarea analizează oportunitățile propriei vieţi și, totodată, felul în care (nu) le-a valorificat, observând, în ciuda angajamentelor faţă de sine pe care și le ia continuu aproape, dar pe care nu le onorează, că se menţine într-o paradoxală stare de lamento-revoltă faţă de propriul fel de a fi, care s-alăsat copleșit de conjuncturi, fără a riposta pe măsura nocivităţii acestora.

Romanul Cleopatrei Lorinţiu panoramează o secvenţă crucială din viaţa naratoarei, mai exact momentul în care a încercat să se rupă de existenţa ei de până atunci şi să pornească într-o direcţie nouă, într-o altă lume, cu altă configuraţie, din aproape toate punctele de vedere. În linii mari, recăsătorită la cincizeci de ani, cu un francez de cam aceeaşi vârstă, după ce ambii mai trecuseră prin experienţele altor mariaje nefericite, împreună cu noul soţ, aceasta hotărăşte, găsind o oportunitate nesperată, să schimbe peisajul Bucureştiului, cu toate disfuncţionalităţile lui, cu altul, cât se poate de tentant, care le este propus de un corsican, căruia Bertrand, timp de jumătate de an, îi construise un website. Corsicanul le promite celor doi marea cu sarea – și la propriu, dar și la figurat! –, insistând, împreună cu soția lui, ca aceştia să vină într-o vacanţă de câteva luni la ei, unde le pun la dispoziţie o cameră, în *aripa cealaltă* a casei lor foarte mari – cu Mediterana la doi paşi şi cu toate minunile din jurul ei –, timp în care să se bucure de toate acestea, la care le adaugă o mulţime de alte facilităţi, legate de rezolvarea unor probleme de sănătate, de cumpărarea unei maşini pe care să o înregistreze acolo etc.

Deşi cuplul româno-francez are unele ezitări (mai ales femeia), în cele din urmă acceptă propunerea, se fac pregătirile necesare, incluzând şi informarea atentă în legătură cu locul şi oamenii în mijlocul cărora ar urma să trăiască între câteva săptămâni şi, poate, restul vieţii. Luând în calcul toate posibilele impedimente, involuntare, fireşte, care ar fi putut să apară, discutând pe chat noapte de noapte, ore în şir, cu viitoarele lor gazde, mai ales că personajele de la Bucureşti aveau în vedere şi posibilitatea de a se fixa în Corsica, *L'Île de la beauté*, şi cu asigurarea fermă a interlocutorilor că nu vor întâmpina nici un obstacol în convieţuirea care urma să se

înfăptuiască, după o escală la Paris, pe care sunt siliţi să o prelungească, locuind la fiul naratoarei, pentru că Ange, corsicanul, se operează, din nou, intempestiv la menisc – ceea ce pe femeie o pune în gardă, începând să bănuiască o inadvertenţă între afirmaţiile gazdelor lor viitoare şi o realitate ale cărei dimensiuni tenează să li se arate –, cu chiu cu vai, li se permite să meargă pe insulă, la destinaţie, descurcându-se cu mijloace proprii, mai ales că Bertrand, francez fiind şi om de afaceri de oarecare anvergură şi cu oarecare prosperitate, la un moment dat, a lucrat pe insulă şi, la o adică, deşi a trecut ceva timp, se descurcă la faţa locului. Pornind într-un adevărat safari, cu ajutorul unui taxi, găsit cu greu, străbătând un ținut despre care aveau o cu totul altă imagine, cei doi repereazǎ, în fine, cu greu, proprietatea prietenilor din spaţiul virtual, începându-şi, de fapt, marea aventură, realitatea pe care o descoperă fiind diametral opusă faţă de cea descrisă de gazde: în locul imensei case, găsesc o casă veche, dărăpănată, de piatră, în contrast cu locuinţele pe lângă care trecuseră, aşezată pe marginea unei prăpăstii, în vecinătatea unei păduri cu aspect sălbatic. Interiorul e tot un dezastru: mizerie peste tot, lucruri aruncate alandala, mulţime de broaşte şi de şopârle ieşind de prin cotloane, de prin pereţi etc. În plus, *camera copiilor*, unde urmează să locuiască oaspeţii, e la fel de exasperantă ca și restul casei. O debara adăposteşte, claie peste grămadă, un număr incalculabil de biberoane, de zdrenţe pe care, chipurile, gazdele, în *raidurile* lor *umanitare*, le distribuie populaţiei sărace din ţări africane, asiatice, dar şi europene, inclusiv în România. La aceste obiecte se adaugă foarte multe cuţite şi un rastel cu arme, singurele din casă, după cum observă naratoarea, care par a beneficia de grijă din partea stăpânilor.

Date fiind aceste „ingrediente”, perspectiva oaspeţilor, făcută de-a lungul discuţiilor internaute, se aneantizează şi, în chip firesc, li se nasc întrebări neliniştitoare, al căror răspuns se profilează treptat, după întoarcerea gazdelor, pentru că multe dintre suspiciunile lor se confirmă foarte repede, iar miza vizitei cuplului se reduce la a-şi cumpăra – pe bani proprii – o maşină care să fie înregistrată, cu ajutorul gazdelor, cu număr francez, în contul celor şase luni de muncă a lui Bertrand la construirea website-ului. Cei doi se izbesc însă de atitudinea inexplicabil de agresivă a corsicanilor, schimbaţi total faţă de felul în care le vorbeau pe chat. Totodată, cuplul româno-francez află şi datele socio-profesionale reale ale „prietenilor” corsicani, de la vecini ai acestora: el e un brancardier care, în urma unui accident de muncă a primit posibilitatea de a beneficia de asigurările de sănătate timp de doi ani, iar când trebuia să se încheie perioada aceasta de huzur, s-a operat din nou spre a o prelungi, iar soția lui recentă e îngrijitoare la o grădiniță de copii.

Comportamentul din ce în ce mai agresiv, cu accente xenofobe, ameninţări de tot felul, jigniri, dispreţ deloc cenzurat – pornind de la faptul că oaspeţii sunt români şi, deci, ţigani –, dispariţia apoi, într-o noapte a unei arme din rastel, crime inexplicabile, şuşotelile lui Ange cu un vecin, pompier, cu priviri şi comportament stranii, precum şi o sumă de alte amănunte pe care firea analitică a naratoarei, acutizată de profesia ei de jurnalist o determină să le remarce sunt, în cele din urmă înţelese şi de Bertrand, aşa încât cei doi hotărăsc să plece în câteva zile, după ce îşi achiziţionează o maşină de la un tânăr dealer, în care au încredere de la prima vedere.

Totul se precipită însă când cei doi primesc un telefon de la soţia lui Ange care le cere să-şi ia în jumătate de oră lucrurile şi să plece, dar se întorc, cu întârziere de câteva minute, însă nenorocirea deja a demarat: mai reuşesc să salveze un sac, în care înghesuiseră câte ceva, pe ascuns, de noaptea, iar celelalte obiecte care le aparţinuseră, inclusiv manuscrisele naratoarei, le găsesc împrăştiate, călcate în picioare şi focul e pe cale să cuprindă totul.

Printre lucrurile distruse este şi vechea pălărie de pai a naratoarei – la care mai făcuse referire în roman, privind tabloul lui Delacroix, *Lupta lui Iacob cu Îngerul*, în care pălăria, pe care pictorul pare a fi *împrumutat-o lui Iacob* şi care e ca o *nevinovată semnătură total laică pe peretele marii biserici*, amintindu-i de a sa – păstrată prin timp ca o inocentă legătură cu trecutul, de care, fără voie, ezitând, trebuie să se despartă, pentru că fuga le salvează celor doi viaţa, după cum află apoi de la tânărul de la care cumpăraseră maşina şi care le dezvăluie că automobilul pe care li-l împrumutase mai întâi fusese defectat intenţionat, încât avusese un accident. La aceste informaţii se adaugă cele transmise continuu pe canalele de ştiri de peste tot referitoare la un incendiu pe care echipe de pompieri şi jandarmi încearcă din greu să-l stingă şi la faptul că au fost prinşi autorii dezastrului, un brancardier în cârje şi un pompier, ambii bănuiţi cu probleme psihice grave.

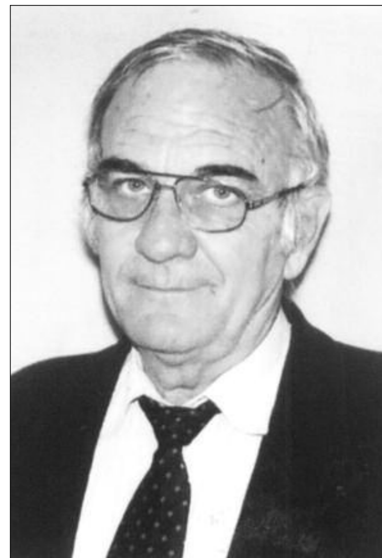
Dincolo de această întâmplare cu doza ei incontestabilă de senzaţional, romanul propune spre meditaţie teme pe care viaţa le scoate adesea în prim-plan, dar tot ea nu acordă răgazul analizei şi înţelegerii lor în profunzime, cum e, de pildă, ideea de libertate şi felul în care omul conştientizează şansa de a o avea uneori, relaţia dintre realitate şi iluzie, exprimată sub multe forme – de la aşteptările celor două personaje care hotărăsc să-și schimbe viaţa faţă de realitatea pe care o descoperă şi până la numele gazdei, *Ange*, faţă de identitatea sa reală etc. – ori dorinţa, sugerată în treacăt, a omului de a se afla în preajma unor semne palpabile ale sacrului, exprimată, între altele, în duiumul de vizitatori ai locurilor pe unde îşi poartă cititorii Dan Brown, la *Eglise* Saint Sulpice, în *Da Vinci Code***.** De aceea, se pot identifica în roman două părţi: una preponderent eseistică, în care se formulează, direct şi indirect, motivaţia deciziei de a-şi schimba viaţa, şi cea de-a doua care aduce dinamism textului, susţinut de prezentarea felului în care a decurs scenariul, involuntar iniţiatic, pregătit celor două personaje de corespondenţii lor imprevizibili din Corsica.

Romanul aduce un fragment excepţional de viaţă, o experienţă-limită pe care, dozând foarte bine suspansul, într-un ritm alert, personajul-narator o prezintă, reuşind să transmită o constantă stare tensională, trăită de cei aflaţi în prim-planul cărţii, fără explicaţii, digresiuni etc., dar, uneori, cu pasaje cărora nu le lipseşte o doză de lirism, explicabil în conjunctura căreia personajele i-au supravieţuit.

În felul acesta, printr-o abordare în care se îmbină perspectiva subiectivă cu cea obiectivă, cartea Cleopatrei Lorințiu propune o meditaţie despre perpetuarea dezacordurilor dintre lumi, chiar şi într-o proclamată eră a globalizării, când neînţelegerile sunt alimentate artificial, susţinând tendinţele spre enclavizare ale unor grupuri etnice sau doar sociale.

Mioara BAHNA

Pictorul Costel Butoi

Din nou, Sala Metopa găzduieşte un eveniment trist: comemorarea la 40 de zile de la dispariţia unui artist plastic, încă tânăr, Costel Butoi.

Pictorul a fost omagiat printr-o expoziţie cu lucrări realizate în ultima perioadă. La vernisaj au participat colegii din Filiala U.A.P., rudele, prietenii, dar şi primarul municipiului Piteşti, Tudor Pendiuc.

În cuvinte pline de conţinut, vorbitorii au subliniat calităţile artistului şi umanismul celui care a plecat prea devreme la Dumnezeu. Un Dumnezeu pe care Costel Butoi îl iubea şi-l considera adevăratul său îndrumător în creaţie.

Amator de literatură de înaltă ţinută şi calitate (Bulgakov, Gabriel Garcia Marques) sau de filme cu adevărat opere de artă, pictorul şi-a canalizat creaţia pe ilustraţie. A asociat teme literare/sau cinematografice cu propriile sale viziuni asupra unei lumi mai degrabă metafizice Neoexpresionismul său face din C. Butoi un continuator al lui Gaugain, dar şi al Renaşterii. Ştiinţa sa despre compoziţie îl aşează pe artist printre cei mai dotaţi dintre contemporani. Într-un univers populat mai ales de simboluri, pictorul uzează de naraţii baroce născute dintr-o necesitate de a atrage atenţia asupra unei lumi proprii, dar plină de pilde şi de atenţionări. Simbolurile trebuie „traduse" cu multă răbdare: nuduri fără mâini, figuri fantastice (poate cu aluzii la extratereştri), personaje subdimensionate, demonice, întâmplări ciudate ş.a.m.d. Toate acestea revărsate pe pânză în adevărate explozii cromatice.

Culorile tratate în clarobscur au tendinţa de a se „retrage" într-o perspectivă de foarte multe ori de sorginte Cezanne. Fiecare culoare pare a fi o rezolvare a simbolurilor figurative din compoziţie – verdele este pentru fiinţele din „altă lume", roşul plin şi saturat anunţă un soi de morbiditate ori galbenuri „bolnăvicioase". Mult negru şi albastru închis, ca semn al cromatismului tematic. Undele de violet sunt parte din poveştile stranii ale lui Butoi. Prea multă nelinişte în opera sa.

În acest fel, pictorul pune problema reconsiderării clarobscurului ca mod de exprimare în arta plastică contemporană, dar mai ales a unui orizont holistic clar. Lucrările din această expoziţie, panotate excelent de pictorul Daniel Preduţ, au titluri destul de sugestive pentru a lămuri privitorul asupra gândirii plastice cu care a operat artistul.

Ascensiunea sa după Revoluţie (cu o perioadă de 10-15 ani) a fost brusc oprită de artist şi acest lucru îl pune într-un con de umbră nemeritat. Este de datoria noastră, a celor care suntem încă pe acest pământ, să-l popularizăm şi să-i organizăm o sală permanentă, undeva într-un spaţiu din Piteşti, cu lucrările realizate pentru „a exista" în continuare printre noi.

Trebuie gândită serios această problemă şi pentru alţi artişti dispăruţi prematur: Aurel Calotă, C. Marinescu, C. Mosoia, Gheorghe Pantelie, Vasile Rizeanu sau Ion Gh. Vrăneanţu. Costel Butoi s-a născut în comuna Dragoteşti, judeţul Olt, în data de 17 ianuarie 1955.

A expus în 1979, la Cluj, 1990 – Eforie, Bucureşti, 1991 – Teatrul Naţional Bucureşti, 1994 – Centrul Cultural Român, Paris, 1996 – Sete, Franţa, 1998 – Saphir Hotel, Paris, 2011 – Metopa Piteşti (expoziţie personală), 1991 – Bruxelles, 1991 –, Belgia, 1992 – Lisabona, 1992 – Istanbul, 1993 – Luxemburg, 1994 – Wiesbaden, 1997 – Knox, Indiana (SUA), 1997 – Pontalet, Franţa, 1998 – Leipzig.

Ion PANTILIE

S-au întâmplat la Centrul Cultural Piteşti

■ Festivalul Internaţional de Folclor „Carpaţi”, 10-15 august 2013. Organizatori: Primăria Municipiului Piteşti, prin Centrul Cultural Piteşti şi Consiliul Judeţean Argeş, prin Centrul Judeţean pentru Conservarea şi Promovarea Culturii Tradiţionale Argeş.

■ Expoziţia de fotografie „Six Strings”, autoare Raluca Georgescu, luni, 5 august 2013, spaţiul Expoziţional „Casa Cărţii”, coordonator Carmen Dumitrache.

■ Simpozionul „Rapturile teritoriale în perioada 1945-1990”, 6 august 2013. Organizatori: Centrul Cultural Piteşti, prin Clubul de Istorie „Armand Călinescu” şi Şcoala Militară de Maiştri Militari şi Subofiţeri a Forţelor Terestre „Basarab I”. Coordonator, Marius Chiva.

■ Cenaclul literar „Fără frontiere”, 8 august 2013. Coordonatori: Marin Ioniţă şi Marius Chiva.

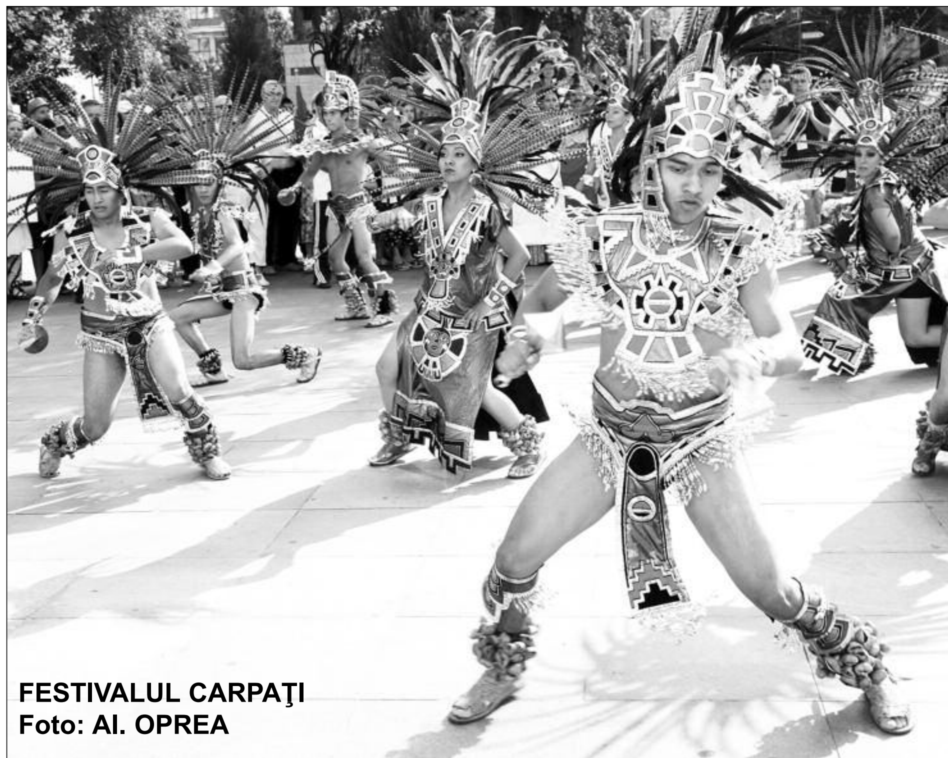
■ Lectură publică „Printre cărţile oamenilor de cultură argeşeni”, invitată poeta Magda Grigore, 22 august 2013, coordonator Marius Chiva.

■ Concert cameral „Muzica gândului în vers şi armonie”, 28 august 2013. Organizator: Centrul Cultural Piteşti şi Filarmonica Piteşti. Coordonator Mihaela Fulgeanu Matei.

■ Colocviile Argeşului (dezbatere culturală lunară) cu tema: „Interesele şi criza idealurilor”, 27 august 2013, coordonator poeta Magda Grigore.

■ Apariţii editoriale: Revista lunară de cultură ARGEŞ (nr.8 /2013), Revista lunară de literatură CAFENEAUA LITERARĂ (nr. 8/2013), Publicaţia lunară INFORMAŢIA PITEŞTENILOR (nr.8 /2013), Revista-document RESTITUIRI (nr. 2 (29)/2013)

S. NEAGOE

FESTIVALUL CARPAŢI
Foto: Al. OPREA

Număr ilustrat cu fotografii de Virgil DIACONU şi Daniel PREDUŢ

Cafeneaua literară

Revistă lunară editată de **Centrul Cultural Piteşti** sub egida **Consiliului Local Piteşti** şi a **Primăriei municipiului Piteşti**

Fondată în ianuarie 2003

Proiect editorial finanţat de

Preţ - 3,92 lei

REDACŢIA

Director: Virgil DIACONU
Redactor-şef: Marian BARBU
Redactori: Nicolae EREMIA
Gheorghe FRANGULEA
Ion PANTILIE
Denisa POPESCU
Liliana RUS
Florian STANCIU

Culegere:
Ioana NACIU

Corectură:
Liliana RUS

Tehnoredactare:
Simona FUSARU

Prezentare artistică:
Virgil DIACONU

ADRESA REDACŢIEI:

Centrul Cultural Piteşti,
Cafeneaua literară,
strada Craiovei nr. 2, bl. G 1, sc. C, et. I, Casa Cărţii, 110013, Piteşti
Tel.: 0248/216348, 219976
Fax: 0248/210068
e-mail:
cafeneaua_literara2003@yahoo.com
http://www.centrul-cultural-pitesti.ro
Cont: 50104122256,
Trezoreria Piteşti
ISSN: 1583-5847

Responsabilitatea asupra conţinutului textelor revine autorilor, conform legii.
Autorii pot avea şi alte opinii decât ale redacţiei.
Manuscrisele primite la redacţie nu se înapoiază.
Revista poate fi găsită la chioşcul Muzeului Literaturii Române, Bucureşti.
Tiparul executat la S.C. Tiparg S.A., tel.: 0248/221.348, e-mail: office@tiparg.ro.

Manuscris

Ea se scrie în mine petală cu petală.
Şoaptă cu şoaptă.

De când am început să culeg petalele atingerii tale,
cartea de dragoste pe care o amân de atâta vreme
se scrie singură. Şoaptele şi mâinile tale sunt aici,
printre pagini! Este adevărat, încă nu am aflat
dacă vreun cititor a dat de braţele goale printre file;
de săruturile roşii sau de cireşul copilăriei.
Încă nu am aflat dacă cineva a auzit ciripitul vrăbiilor.
Sau bătăile inimii.

Şi totuşi uneori devin transparent,
uneori prietenii mei văd prin mine
toate săruturile roşii, geana fiecărui surâs.
Ei deja te zăresc printre cuvintele mele şi bătăile inimii.
Ei deja văd prin mine toate manuscrisele,
toate poemele pe care ţi le-am scris
şi pe care ţi le voi scrie de aici înainte.

Desigur, prinţesa s-a scris în mine petală cu petală.

Ea umblă desculţă şi fără cămaşă prin inima mea.

Gândurile mele sunt albastre.

Rochia albastră

Octombrie urcă dealul spre cimitir.
Printre crucile şi gutuile de pe alee.

Eu rătăcesc în pântecul liniştii,
respir în locul celor pieriţi.

Mai bine că mâinile tale
au rămas în oraşul grăbit.
Mai bine că rochia albastră
aleargă pe străzi ca să oprească apusul.

Crucile care urcă dealul cu mine
ajung întotdeauna înaintea mea.

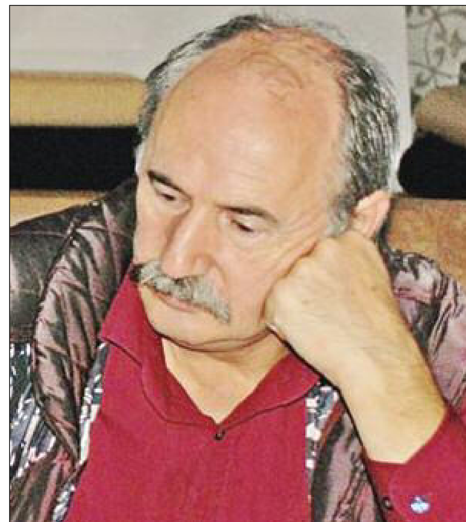
Şi melancolia scrie direct în piatră:
Aici odihneşte Sofia. Aici odihneşte
fiul nostru plecat înainte de vreme.
Melancolia, care în cele din urmă
ne va scrie pe toţi în cartea ei.

Eu ştiu că o singură cruce înseamnă toate crucile.

Numai rochia albastră nu este toate rochiile.
Numai mâinile tale nu sunt toate mâinile,
cum s-au amestecat de-a binelea
cu psalmii din *Sfânta Scriptură*.

Octombrie urcă dealul spre cimitir.

Gutuile pe care ţi le-am cules
deja au avut primele vise erotice cu tine.

Măr

Ea este timidă. Cu nasturii de la bluză
îşi încheie până la gât toate sentimentele;
toate bătăile de inimă.

Ea este închisă ca o cetate,
vezi, numai uneori sânii scot capul pe fereastră
ca să ia o gură de aer proaspăt.

Numai uneori sânii scot capul pe fereastră…
Şi numai atât cât să ne arate
că nu suntem singuri în grădina Domnului.

Încă puţin şi voi muşca din mărul roşu al zilei.

Cine va mai spune, atunci, că suntem singuri în Paradis?

Cuib

Ciripitul tău îmi bate dimineaţa în fereastră.

El risipeşte întunericul ce mă acoperă.

El taie de la rădăcină iarba neagră a singurătăţii.

Să nu uiţi: eu sunt un om de iubit!

Picioarele tale deja au dat iama printre cearşafuri,
deja au intrat victorioase în noua zi.

Eu cred că m-am născut pentru tine, vrabie!

Lasă-mă să-mi fac cuibul aici, în grădina cu stele!

Pentru îmbrăţişarea ta am rămas în viaţă.

Pentru tine am renunţat să-mi iau zilele!

Virgil DIACONU